

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLMOUCI
FILOZOFICKÁ FAKULTA

ANALÝZA FINANCOVÁNÍ VYSOKÝCH ŠKOL V ČR
Diplomová práce

Autor: Bc. Marie Janíčková

Vedoucí práce: Doc. Ing. Richard Pospíšil, Ph.D.

Olomouc 2016

Univerzita Palackého v Olomouci
Filozofická fakulta
Akademický rok: 2014/2015

Studijní program: Humanitní studia
Forma: Prezenční
Obor/komb.: Ukrajinská filologie - Aplikovaná ekonomická studia (UF-AE)

Podklad pro zadání DIPLOMOVÉ práce studenta

PŘEDKLÁDÁ:	ADRESA	OSOBNÍ ČÍSLO
Bc. JANÍČKOVÁ Marie	Žerotín 67, Žerotín	F140316

TÉMA ČESKY:

Analýza financování vysokých škol v ČR

NÁZEV ANGLICKY:

Financial Analysis of Universities in the Czech Republic

VEDOUcí PRÁCE:

Doc. Ing. Richard Pospíšil, Ph.D. - KAE

ZÁSADY PRO VYPRACOVÁNÍ:

1. Význam vzdělávání pro lidský kapitál
2. Současný stav vysokoškolského vzdělávání v ČR
3. Systém financování vysokých škol
4. Analýza současného stavu financování vysokých škol
5. Východiska pro ČR - argumenty pro a proti školnému (zavedení školného, privatizace soutěž o kvalitu výuky)
6. Právní, institucionální a finanční podmínky fungování vysokých škol v ČR

SEZNAM DOPORUČENÉ LITERATURY:

SAMUELSON, Paul Anthony, Ondřej CÍSAŘ a Petr FIALA. Ekonomie. Vyd. 2. Praha: Svoboda, 1995, xl, 1011 s. Srovnávací politologie, sv. č. 13. ISBN 80-205-0494-X.

STIGLITZ, J.E. Economics of the Public Sector, W.W.Norton & Company, 2nd ed. New York: 2000.

ŠMÍDEK, Petr. Financování vysokoškolského vzdělání v České republice a Evropské unii. Praha, 2005. Diplomová práce. Vysoká škola ekonomická v Praze.

BALÍK, Stanislav, Ondřej CÍSAŘ a Petr FIALA. Veřejné politiky v České republice v letech 1989-2009. 1. vyd. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury (CDK), 2010, 695 s. Srovnávací politologie, sv. č. 13. ISBN 978-807-3252-366.

Vybrané problémy vzdělávací politiky. 1. vyd. Editor Jaroslav Kalous, Arnošt Veselý. Praha: Karolinum, 2006, 159 s. Učební texty Univerzity Karlovy v Praze. ISBN 80-246-1259-3.

SADOVSKÝ, Zdeněk: Školné na vysokých školách:
http://archiv.neviditelnypes.zpravy.cz/clanky/2001/10/16116_11_37_0.html

ČECHÁK, Vladimír: Lidský kapitál teorie a realita. IN: Lidský kapitál a investice do vzdělání:
<http://www.vsf.cz/prilohy/konference/lidsky-kapital-2003-sbornik.pdf>

Podpis studenta:	Podpis vedoucího práce:	Datum:
------------------	-------------------------	--------

Podpis studenta: _____

Datum: 2.12.2014

Podpis vedoucího práce: _____

Datum: 2.12.2014

Touto cestou bych chtěla poděkovat Doc. Ing. Richardu Pospíšilovi, Ph.D. za odborné a aktivní vedení mé diplomové práce, a také za pomoc a ochotu poskytnutou v průběhu její realizace.

Prohlášení

Místopřísežně prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma: „Analýza financování vysokých škol v ČR“ vypracovala samostatně pod odborným dohledem vedoucího diplomové práce a uvedla jsem všechny použité podklady a literaturu.

V Olomouci dne

Podpis

Obsah

Obsah	6
Úvod	8
1. Vysoké školství v České republice	10
1.1. Charakteristika VŠ vzdělání a význam pro společnost	10
1.1.1. Vzdělání jako statek a externalita	13
1.2. Vysokoškolská a výzkumná politika	13
1.2.1. Vysokoškolská politika	14
1.2.2. Výzkumná politika	15
1.2.3. Legislativa	15
1.2.4. Aktéři vysokého školství	16
2. Aktuální stav vysokého školství v ČR.....	19
2.1. Struktura vysokého školství v ČR	19
2.1.1. Uplatnění absolventů na trhu práce	20
2.1.2. Vzdělanostní struktura populace v ČR	22
2.2. Vývoj vysokého školství.....	26
2.3. Kvalita vysokých škol	28
2.4. Roční výdaje na studenta	28
3. Financování vysokých škol	31
3.1. Rozpočet veřejných vysokých škol	32
3.1.1. Podíl veřejných a soukromý výdajů na vzdělávání.....	36
3.1.2. Pravidla pro přerozdělování financí a dotací veřejným vysokým školám	37
3.1.3. Ukazatele.....	38
3.2. Další zdroje financování	46
3.3. Hospodaření veřejných vysokých škol	48
3.4. Financování soukromých vysokých škol.....	50
3.4.1. Kvalita soukromých vysokých škol	52
4. Školné a možnosti jeho zavedení	54
4.1. Východiska	54
4.2. Přímé školné.....	55
4.3. Odložené školné	56
4.4. Absolventská daň	59
4.5. Argumenty pro a proti.....	60

4.6. Školné v zemích OECD.....	63
4.7. Možnost privatizace	66
4.8. Půjčky na vzdělávání v Evropě	67
Závěr.....	69
Summary	72
Seznam literatury	74
Seznam zkratk	79
Seznam obrázků, grafů, schémat	80
Seznam tabulek.....	81

Úvod

Naše, jakož i evropská a světová společnost prošla v minulých desetiletích hlubokými změnami souvisejícími s inovacemi a rozvojem vědy a techniky. S tím souvisí i lidský rozvoj a prohlubování kvalifikace. Rozvoj lidského kapitálu se tak stal stěžejním pro růst ekonomiky. Vysoká úroveň znalostí, vývoj a inovace jsou základním předpokladem úspěchu v hospodářské soutěži. Změny technologií, výroby i trhu mají za následek i výrazné změny charakteru práce, podnikové organizace i požadavků na pracovní sílu. Význam a potřebnost vzdělání jsou mnohokrát diskutovaná a zdůrazňovaná témata. V dnešním světě má lidský potenciál pro vyspělost země obrovský význam, proto by se měl obecný zájem soustředit na školství, zvláště pak na terciární sektor.

Zájem o vzdělání, zejména pak terciární neustále roste, ale veřejné vysoké školy se často potýkají s nedostatkem finančních prostředků. Ukazatele výkonu a kvality se stávají předmětem diskuzí, mluví se o jejich hodnocení a reálném dopadu na vysoké školství a samotné veřejné vysoké školy. Ve spoustě zemí, Českou republiku nevyjímaje, začíná být prioritou kvalita převažující nad kvantitou a diverzifikace VVŠ.

O otázce zavedení školného se diskutuje již několik let, avšak v poslední době se diskuze zúžila na debatu o tom, zda školné vůbec zavést, či nikoliv, prozatím se ale nedošlo k žádnému uspokojivému výsledku.

Cílem práce je zanalyzovat aktuální stav financování vysokého školství. Pozornost je věnována zejména identifikaci zdrojů financování a zásadám a pravidlům financování soukromých vysokých škol a veřejných vysokých škol na základě dokumentů vydaných Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy, a také jednotlivými veřejnými školami. Model financování VVŠ by měl odpovídat potřebám současné ekonomiky, aktuálnímu vývoji společnosti a zároveň odrážet potřeby jednotlivých VVŠ. Záměrem je zhodnotit současný systém financování, vhodnost privatizace VŠ, případně zavedení školného a vymezení podmínek pro jeho efektivní fungování.

Práce je rozdělená do čtyř částí. První kapitola se zabývá teoretickými podklady nezbytnými pro vymezení řešené problematiky, tedy teorií vzdělávání a přínosem pro společnost, základními pojmy vysokoškolské a výzkumné politiky, její legislativou a aktéry.

Druhá kapitola pojednává o aktuálním stavu vysokého školství v ČR. Zabývá se jednak současným stavem co do struktury vysokých škol, počtu studentů a celkové bilance na trhu práce.

Třetí kapitola popisuje přerozdělování financí a dotací veřejným vysokým školám pomocí ukazatelů. V krátkosti se také zmiňuje o financování a hospodaření soukromých vysokých škol, neboť ty již školné jako poplatek za studium vybírají.

Čtvrtá kapitola řeší problematiku školného a předkládá klady a zápory jeho zavedení, možnost privatizace a popisuje systémy školného v zemích OECD.

V práci je uvedený model financování vysokého školství v České republice. Pro zjištění stavu financování terciárního školství České republiky jsou využity kvantitativní ukazatele. Analýza se opírá o statistiky organizací MŠMT, ČSÚ a OECD. Obecný stav školství je posuzovaný na základě Rámce rozvoje vysokého školství, který obsahuje základní koncepce. Financování vysokoškolského systému je zhodnoceno na základě postupu analýzy a syntézy. Práce vychází z teoretických základů obecně přijímaných závěrů ve zkoumané oblasti a na jejich základě je hodnocen reálný stav věcí.

1. Vysoké školství v České republice

1.1. Charakteristika VŠ vzdělání a význam pro společnost

Zákon o vysokých školách definuje vysoké školy jako nejvyšší článek vzdělávací soustavy a vrcholná centra vzdělanosti, nezávislého poznání a tvůrčí činnosti, které mají klíčovou úlohu ve vědeckém, kulturním, sociálním a ekonomickém rozvoji společnosti.

Pro pojem „vysokoškolské vzdělání“ pak můžeme použít definici uváděnou ve studiích EURYDICE¹: Vysokoškolské vzdělání je definováno jako veškeré postsekundární vzdělávání, u kterého se vyžaduje alespoň vysvědčení o ukončení vyššího sekundárního vzdělávání nebo jeho ekvivalent, a které vede k dosažení vysokoškolského vzdělání. Sestává z kurzů klasifikovaných na úrovních 5 a 6 (ISCED97)

¹ *Dvacet let reformy vysokého školství v Evropě po roce 1980*. Praha: Ústav pro informace ve vzdělávání, 2001. Eurydice.

tabulka č. 1: ISCED 1997

ISCED 1997	Kvalifikační rámec pro Evropský prostor vysokoškolského vzdělání	Stav v ČR
0 (preprimární)	(nevztahuje se)	mateřské školy
1 (primární)		první stupeň základní školy (1.-5. třída)
2 (nižší sekundární)		druhý stupeň základní školy (6.-9. třída)
3 (sekundární)		ISCED 3A: čtyřleté gymnázium, 5.-8. ročník osmiletého gymnázia, střední odborné školy s maturitní zkouškou, nástavbové studium k maturitní zkoušce pro absolventy středního odborného učiliště ISCED 3B: střední odborná učiliště
4 (postsekundární neterciární)		jazykové vzdělávání v jazykové škole s právem státní jazykové zkoušky, pomaturitní specializační kurzy
5 (terciární – první stupeň)	první cyklus	vyšší odborná škola (ISCED 5B)
	druhý cyklus	bakalářský studijní program (ISCED 5A) magisterský studijní program, státní rigorózní zkouška navazující na magisterský studijní program (ISCED 5A)
6 (terciární – druhý stupeň)	třetí cyklus	doktorský studijní program

Zdroj: Vysokoškolská a výzkumná politika²

V nejobecnější podobě lze smysl vzdělávání vyjádřit prostřednictvím jeho hlavních cílů:

Osobnostní rozvoj přispívající ke zvyšování kvality lidského života, jehož předpokladem je péče o zachování psychického i fyzického zdraví, podpora seberealizace a uplatnění jeho schopností v co nejvyšší míře.

² FIALA, Petr; NANTL, Jiří. Vysokoškolská a výzkumná politika. In. BALÍK, Stanislav, aj. *Veřejné politiky v České republice v letech 1989-2009*. 1. vyd. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury (CDK), 2010. s. 554.

Udržování a rozvoj kultury jako soustavy sdílených hodnot, jako zajištění kontinuity minulosti, přítomnosti a budoucnosti. Nedílnou součástí tohoto cíle také rozvíjení jazykové, kulturní a národní identity a ochrana kulturního dědictví.

Rozvoj aktivního občanství vytvářející předpoklady pro solidární společnost, udržitelný rozvoj a demokratické vládnutí. Tento cíl se realizuje skrze vztah mezi učitelem a žákem, který by měl být založený na vzájemném respektu, demokratickém přístupu rovnocenných partnerů a celý vzdělávací systém by měl být otevřený a vyvážený.

Příprava na pracovní uplatnění, tedy schopnost nalézt zaměstnání a na trhu práce být trvale uplatnitelný. S tím také souvisí orientace na všeobecné i odborné vzdělání, zvyšování flexibility a adaptability.

Lidský kapitál se v současnosti považuje za rovnocenný faktor fyzickému či finančnímu kapitálu. Objem znalostí, které musí člověk vstřebat a ovládat je přímo úměrný složitosti fungování člověka ve společnosti, a s tím souvisí i to, že se doba vzdělávání prodlužuje a plynule se přechází z modelu ukončeného vzdělávání na vzdělávání celoživotní.

Zdůrazňování významu vzdělání pro společnost je evergreenem každé politické, sociologické či psychologické debaty. Mnoho lidí v souvislosti s významem vzdělání zmiňuje například lepší platy, větší šanci si najít zaměstnání, anebo bezprostřední užitek techniky a vědy, jako jsou patenty, vynálezy a nové výrobky. Ale je třeba říct, že tyto argumenty představují pouze krátkodobý prospěch. Je nutné mít na paměti zejména prospěch dlouhodobý. Vzdělání není totiž jen součást životní kariéry jednotlivých lidí, ale v současnosti je nezbytnou a stále podstatnější složkou reprodukce společnosti. Na rozdíl od většiny živočichů se člověk nerodí hotový, nýbrž potřebuje stále větší objem společenských, vědeckých, technických a vůbec kulturních návyků a dovedností, než se může sám stát platným členem své společnosti.

„Úroveň vzdělání, kvalita i výkonnost vzdělávacího systému a především míra toho, jak společnost dokáže využít tvůrčího potenciálu všech svých členů, se staly rozhodujícím činitelem dalšího vývoje společnosti a ekonomiky.“³

³ *Národní program rozvoje vzdělávání v České republice: bílá kniha*. Praha: Tauris, 2001. s. 15.

1.1.1. Vzdělání jako statek a externalita

Vzdělání nemůžeme považovat za čistě veřejným statkem, jelikož lze zpochybnit např. kritérium nevylučitelnosti s tím, že spotřeba veřejného statku předpokládá buď svobodné rozhodnutí spotřebitele, nebo připravenost a schopnost spotřeby. Dle mínění R. Musgravea a P. Musgraveové⁴ je vzdělání smíšený veřejný statek. Jednotlivec si totiž přivlastňuje část výnosů, ale část výnosů připadá taky společnosti. Pokud jde o smíšené statky, je pro jejich optimalizaci důležitý vztah mezi množstvím a přetížením, které vzniká jako soutěž spotřebitelů o větší soukromý díl statku. Toto přetížení si žádá regulaci v podobě vyloučení přebytných spotřebitelů buď na základě principu přidělování nebo prostřednictvím ceny.

Vzdělání je obecně považováno za statek s převažující pozitivní externalitou. Vysoké školy vychovávají uvědomělejší občany, k volbách chodí vzdělanější voliči, díky vysokoškolskému vzdělání je snadnější si najít zaměstnání, tedy není tak zatížen sociální systém země atd. Negativní externality jsou věc subjektivní a každý se k nim může stavět jinak. Můžeme kupříkladu tvrdit, že v důsledku kvalitnějšího stylu života se prodlužuje jeho délka, a tím je zatížen důchodový systém země.

1.2. Vysokoškolská a výzkumná politika

Nebývale rychlý rozvoj vědy a techniky se velmi výrazně promítá zejména do terciárního vzdělávání, které by bez výzkumné činnosti a další tvůrčí činnosti učitelů vůbec nemohlo existovat.

Vysokoškolská a výzkumná politika spolu úzce souvisí z hlediska aktérů, kteří do ní vstupují, ale také z hlediska jejich cílů. Přesto jsou to politiky do jisté míry na sobě nezávislé, neboť se řídí odlišným právním rámcem, nástroji implementace atd.

⁴ MUSGRAVE, Richard Abel a Peggy B MUSGRAVE. *Veřejné finance v teorii a praxi*. 1. vyd. Praha: Management Press, 1994.

1.2.1. Vysokoškolská politika

„Vysokoškolská politika je souborem institucionálních, obsahových a procesních rozhodnutí a přístupů, které se uplatňují s ohledem na to, jak je vymezen veřejný zájem na vysokoškolské úrovni vzdělávání.“⁵

Jako vysokoškolské můžeme označit takové vzdělání, kde je indoktrinace vědomostí oslabena na úkor jiných hodnot.

Barnett⁶ uvádí dvanáct hlavních hodnot vysokého školství, jimiž jsou:

1. Hledání pravdy a objektivního poznání
2. Výzkum
3. Svobodná výuka
4. Institucionální autonomie
5. Akademická svoboda
6. Neutrální a otevřený prostor pro debatu
7. Racionalita
8. Rozvoj kritických schopností studentů
9. Rozvoj osobní autonomie studentů
10. Formování studentova charakteru
11. Kritické myšlení ve společnosti
12. Zachování kultury společnosti

Vysokoškolskou politiku vytváří:

1. *Struktura vysokoškolského systému.* Jedná se o počet a typ vysokoškolských institucí, metody řízení, kvalifikační předpoklady pracovníků atd.
2. *Financování vysokoškolského systému.* Tato oblast vysokého školství je z důvodu veřejného zájmu vyloučena z pravidel, jimiž se řídí regulace podpory hospodářských aktivit. Patří zde otázky rozhodnutí o podmínkách a formě veřejného financování ale také otázka povinnosti studujících platit za vzdělávací služby.

⁵ NANTL, Jiří. *Institucionální financování veřejných vysokých škol*. Brno, 2009. Dizertační práce. Masarykova univerzita/Nottingham Trent University.

⁶ FIALA, Petr; NANTL, Jiří. Vysokoškolská a výzkumná politika. In. BALÍK, Stanislav, aj. *Veřejné politiky v České republice v letech 1989-2009*. 1. vyd. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury (CDK), 2010. s. 545

3. *Přístup k vysokoškolskému vzdělávání.* Jedná se o ustanovení podmínek přijetí na vysokou školu, ale také o ekonomický a sociální rozměr přístupu k terciárnímu vzdělání co se týče půjček, grantů, stipendií atd.
4. *Obsah vysokoškolského vzdělávání – kurikulární politika.* Věcně nejdůležitější ale státem nejobtížněji kontrolovatelný segment vysokoškolské politiky. Je totiž jednak jádrem vysokoškolské politiky ale na druhou stranu vykazuje velmi výrazná specifika. Je úzce vázaná na akademickou svobodu a autonomii, ale také na vnitřní politická rozhodování jednotlivých akademických disciplín, které mohou být ovlivňovány různými preferencemi v akademické komunitě.

1.2.2. Výzkumná politika

„Výzkumná politika státu představuje principy, priority a pravidla poskytování veřejných prostředků na podporu vědeckého výzkumu.“⁷ Výzkumná politika souvisí s vysokoškolskou zejména v tom smyslu, že mezi hlavní cíle vysokých škol patří vyvíjení vědecké, výzkumné, vývojové a inovační činnosti.

1.2.3. Legislativa

Vysokoškolská a výzkumná politika jsou v první řadě zakotveny v Ústavě, která jim dává právní rámec. Jedná se o svobody výuky a vědeckého bádání, a také právo na vzdělání na vysokých školách. Rámcový dokument v této souvislosti představuje zákon 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů, který vytváří prostor pro tvorbu politiky skrze administrativní rozhodnutí státní správy a také dokumentů jednotlivých vysokých škol.

Hlavním legislativním aktem, který upravuje výzkumnou politiku je zákon č. 130/2002 Sb. o podpoře výzkumu, experimentálního vývoje a inovací.

⁷ Zákon č. 130/2002 Sb. o podpoře výzkumu, experimentálního vývoje a inovací z veřejných prostředků a o změně některých souvisejících zákonů (zákon o podpoře výzkumu, experimentálního vývoje a inovací). Dostupné také z: <http://www.msmt.cz/vyzkum-a-vyvoj/zakon-c-130-2002-sb-o-podpore-vyzkumu-experimentalniho>

„Zákon o podpoře výzkumu, experimentálního vývoje a inovací rozlišuje institucionální podporu, která má být poskytována „výzkumným organizacím“ podle zhodnocení jejich předchozích výsledků za stanovené období podle metodiky schválené vládou, a účelovou podporu, která se rozděluje prostřednictvím soutěží v rámci jednotlivých grantových schémat vyhlašovaných „poskytovateli podpory“, jimiž jsou jednotlivé ústřední správní úřady, Akademie věd České republiky a státem zřízené agentury.“⁸

Zákon č. 283/1992 Sb. hovoří o Akademii věd, upravuje institucionální formy výzkumu a vývoje a zákon č. 341/2005 Sb. pojednává o veřejných a výzkumných institucích.

1.2.4. Aktéři vysokého školství

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy

MŠMT je ústředním správním orgánem jak pro vysoké školství tak částečně i pro oblast výzkumu a vývoje. Vytváří vysokoškolskou politiku formou dlouhodobých záměrů, které jsou jedním z klíčových a nezbytných podkladů pro rozhodování o financování veřejných vysokých škol. Dále projednává dlouhodobé záměry veřejných i soukromých vysokých škol a jmenuje členy správních rad veřejných vysokých škol. Na základě relativně závazného stanoviska rozhoduje o akreditaci studijních programů a o udělení akreditace habilitačního řízení a řízení ke jmenování profesorem v daném oboru.⁹ Rozděluje finanční prostředky ze státního rozpočtu podle pravidel vycházejících z institucionalizovaného kolektivního jednání prostřednictvím tzv. reprezentativní komise a kontroluje jejich využití. MŠMT také vykonává statisticko-evidenční činnost a dozor nad samosprávnou činností vysokých škol.

⁸ FIALA, Petr; NANTL, Jiří. Vysokoškolská a výzkumná politika. In. BALÍK, Stanislav, aj. *Veřejné politiky v České republice v letech 1989-2009*. 1. vyd. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury (CDK), 2010. str. 552.

⁹ Zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů. Dostupné také z: <http://www.msmt.cz/vyzkum-a-vyvoj/zakon-c-111-1998-sb-o-vysokych-skolach>, §87, odst. g).

Akreditační komise

Akreditační komise je nezávislý správní orgán, sestávající se z 21 členů. Předsedu, místopředsedu a členy Akreditační komise jmenuje vláda na návrh ministra školství, mládeže a tělovýchovy, který je předkládán po projednání s Radou vysokých škol, Akademií věd, Českou konferencí rektorů a Radou pro výzkum a vývoj.

Plní funkci akreditační, tedy posuzuje žádosti o akreditace studijních programů, habilitační řízení a řízení jmenování profesorem, a také vydává souhlas k působení soukromých vysokých škol. Druhou funkcí je funkce evaluační, kdy provádí hodnocení činnosti vysokých škol a akreditovaných činností.

Rada vysokých škol

Rada vysokých škol je nestátní orgán, podílící se na výkonu státní správy při rozdělování financí z Fondu rozvoje vysokých škol. Je složená z členů akademických obcí vysokých škol delegovaných jejich zastupitelskými akademickými orgány. Do jisté míry představuje unikátní instituci, neboť ji můžeme najít jen v České republice a na Slovensku (s ohledem na rok 1990, kdy se tvořil zákon pro česko-slovenskou federaci). Mezi její práva patří také předkládat ministrovi doporučení týkající se složení Akreditační komise.

Z organizačního hlediska patří k Radě vysokých škol i Studentská komora, vysoce anonymní, sledující své vlastní politické cíle.

Rada pro výzkum, vývoj a inovace

Rada pro výzkum, vývoj a inovace je odborným a poradním orgánem vlády pro oblast výzkumu, vývoje a inovací.¹⁰ Představuje klíčového tvůrce výzkumné politiky, neboť má za úkol připravovat metodiku hodnocení výzkumných institucí, která slouží jako podklad pro poskytování prostředků státního rozpočtu. Také připravuje Národní politiku výzkumu, vývoje a inovací, kterou schvaluje a její realizaci kontroluje vláda.

¹⁰ Zákon č. 130/2002 Sb. o podpoře výzkumu, experimentálního vývoje a inovací z veřejných prostředků a o změně některých souvisejících zákonů (zákon o podpoře výzkumu, experimentálního vývoje a inovací). Dostupné také z: <http://www.msmt.cz/vyzkum-a-vyvoj/zakon-c-130-2002-sb-o-podpore-vyzkumu-experimentalniho>, §35, odst.1).

Vysoké školy

Vysoké školy jsou autonomní, samosprávné organizace, využívající akademickou svobodu a práva daná zákonem. Na rozdíl od jiných států, je český vysokoškolský systém decentralizovaný a zabezpečuje možnost vývoje jednotlivých svých částí v souladu s demokratickými pravidly. Podílí se na vysokoškolské politice buď přímo, nebo prostřednictvím orgánů reprezentace vysokých škol. Rozlišujeme tyto kategorie:

1. z hlediska formy zřízení
 - a) veřejné vysoké školy – jsou zřízeny zákonem jako právnické osoby veřejného práva
 - b) státní vysoké školy – V ČR je představují Policejní akademie a Univerzita obrany
 - c) soukromé vysoké školy – právnická osoba, která má sídlo, svou ústřední správu nebo hlavní místo své podnikatelské činnosti na území některého členského státu Evropské unie, nebo která byla zřízena nebo založena podle práva některého členského státu Evropské unie, je oprávněna působit jako soukromá vysoká škola, pokud jí ministerstvo udělilo státní souhlas.¹¹
2. z hlediska typu činnosti
 - a) univerzitní – uskutečňují všechny typy studijních programů, včetně doktorského, a vyvíjí výzkumnou činnost
 - b) neuniverzitní – uskutečňují pouze bakalářský a magisterský studijní program a příslušnou výzkumnou práci s nimi související.

Dalšími institucemi, které se podílí na formování vysokoškolské politiky jsou zejména Vysokoškolský odborový svaz, který usiluje o zastupování zájmů všech kategorií zaměstnanců vysokých škol a ze zaměstnavatelských organizací pak můžeme zmínit Hospodářskou komoru České republiky.

¹¹ Zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů. Dostupné také z: <http://www.msmt.cz/vyzkum-a-vyvoj/zakon-c-111-1998-sb-o-vysokych-skolach>, §39, odst. 1).

2. Aktuální stav vysokého školství v ČR

2.1. Struktura vysokého školství v ČR

Vysokoškolským vzděláváním je myšleno vzdělávání, které směřuje k získání akademického titulu podle § 44 až § 59 zákona číslo 111/1998 Sb. o vysokých školách.

Česká republika je země s pluralitním systémem vysokých škol, kdy vedle sebe koexistují školy veřejné, státní i soukromé. Počet vysokých škol je v posledních letech stabilní, dochází pouze k nepatrnému snižování počtu soukromých vysokých škol. V roce 2015 tvořilo vysokoškolské vzdělání v ČR 26 veřejných vysokých škol, 2 státní vysoké školy (Univerzita obrany financována Ministerstvem obrany a Policejní akademie Ministerstvem vnitra)¹² a 41 soukromých vysokých škol. Počet fakult je 144.

Počet poprvé zapsaných do vysokoškolského studia v roce 2015 klesl pod 60 000, což znamená 6% pokles zapsaných oproti roku 2014 a 29% vzhledem k vrcholu v roce 2009.

Následující tabulka demonstruje vývoj poklesu studujících na VVŠ od roku 2009 do roku 2015.

tabulka č. 2: Počet studentů VVŠ

	studující celkem	z toho ženy	státní občanství ČR			cizinci		
			studující celkem	poprvé zapsaní	absolventi	studující celkem	poprvé zapsaní	absolventi
2009	388 992	216 374	354 583	74 472	76 031	34 443	8 613	5 716
2010	395 979	221 524	358 489	72 673	81 328	37 510	8 947	6 738
2011	392 100	219 640	353 398	67 554	85 404	38 726	8 408	7 570
2012	381 021	214 247	341 591	63 708	85 721	39 453	8 458	8 221
2013	367 898	206 599	327 539	59 055	83 412	40 381	8 691	8 267
2014	347 096	194 764	306 119	50 534	79 877	41 007	8 845	8 306
2015	326 909	182 547	284 709	46 930	74 110	42 220	8 737	7 894

Zdroj: vlastní zpracování na základě dat o studentech¹³

¹² statistické údaje za státní vysoké školy nejsou v dalším textu zahrnuty

¹³ Data o studentech, poprvé zapsaných a absolventech vysokých škol: F1 souhrny. MŠMT [online]. [cit. 2016-02-21]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/vzdelavani/skolstvi-v-cr/statistika-skolstvi/data-o-studentech-poprve-zapsanych-a-absolventech-vysokych>

Počet poprvé zapsaných do vysokoškolského studia na soukromých vysokých školách v roce 2015 klesl pod 5 tisíc., což znamená 10% pokles zapsaných oproti roku 2014 a 60% vzhledem k vrcholu v roce 2009.

tabulka č. 3: Počet studentů SVŠ

	studující celkem	z toho ženy	státní občanství ČR			cizinci		
			studující celkem	poprvé zapsaní	absolventi	studující celkem	poprvé zapsaní	absolventi
2009	56 538	34 625	47 516	11 146	10 333	9 025	3 107	1 715
2010	57 324	35 490	47 559	9 646	12 997	9 767	2 737	2 010
2011	53 725	33 015	44 309	7 874	13 906	9 418	2 123	2 441
2012	48 344	29 466	39 801	6 770	14 269	8 546	1 785	2 824
2013	43 509	26 268	35 729	5 942	12 660	7 780	1 680	2 442
2014	39 414	23 847	32 488	4 908	11 564	6 927	1 501	2 201
2015	34 795	20 730	28 462	4 441	9 655	6 335	1 300	1 781

Zdroj: vlastní zpracování na základě dat o studentech ¹⁴

2.1.1. Uplatnění absolventů na trhu práce

Data ČSÚ z roku 2012 dokazují, že vysokoškolsky vzdělaná populace méně často čelí dlouhodobé nezaměstnanosti. Téměř třetina (30,8 %) nezaměstnaných vysokoškolsky vzdělaných osob je bez práce méně než tři měsíce – oproti 21,2 % nezaměstnaných napříč celou populací. Více než jeden rok je nezaměstnaných jen 24,5 % vysokoškolsky vzdělaných osob, oproti 43,3 % v celé populaci.¹⁵

Míra nezaměstnanosti v České republice v roce 2015 činila 5,1 %. Průměr pro celou EU byl 9,5 %, a Česko tak spolu s Maltou a Německem tvoří trojici zemí s nejnižší nezaměstnaností v EU. V Česku se meziročně nezaměstnanost snížila z 5,9 % v roce 2014 na současných 5,1 %. V třídění podle stupně dosaženého vzdělání mají nízkou míru nezaměstnanosti trvale vysokoškoláci (2,3 %) a osoby s úplným středním

¹⁴ Data o studentech, poprvé zapsaných a absolventech vysokých škol: F1 souhrny. *MŠMT* [online]. [cit. 2016-02-21]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/vzdelavani/skolstvi-v-cr/statistika-skolstvi/data-o-studentech-poprve-zapsanych-a-absolventech-vysokych>

¹⁵ *Rámcí rozvoje vysokého školství do roku 2020* [online]. s. 84 [cit. 2016-04-17]. Dostupné z: http://www.msmt.cz/uploads/odbor_30/Jakub/Ramec_rozvoje_vysokeho_skolstvi_do_roku_2020_oficial.pdf, str. 7.

vzděláním s maturitou (3,2 %). Vysoká míra nezaměstnanosti přetrvává ve skupině osob se základním vzděláním (22,8 %), na druhé straně významně klesla v početné skupině osob se středním vzděláním bez maturity vč. vyučených (4,6 %).¹⁶

Ukazatelem zaměstnatelnosti jsou potom klasifikace vykonávaných zaměstnání. Žádoucí je stav, kdy absolventi pracují na pozicích příslušející vzdělání, kterého dosáhli. Až do roku 2010 pracovalo na pozicích, které nevyžadovaly terciární vzdělání méně než 10 % absolventů vysokých škol. Počínaje rokem 2011 však došlo ke skokovému růstu a z původních 8,3 % (2010), to v roce 2011 bylo již 12,7 % a v roce 2013 13 %. Avšak v EU jsou tato čísla ještě vyšší, až dvojnásobný podíl vysokoškolsky vzdělaných osob pracuje na pozicích nevyžadujících terciární vzdělání.

Tato data potvrzují i závěry z výzkumu SIALS (Second International Adult Literacy Survey) z let 2011/2012, která ukazují, že absolventi sice zastávají pozice s vyšším socioekonomickým statusem, ale na rozdíl od absolventů z devadesátých let se museli přesunout i do méně kvalifikovaných pozic. Výrazný pokles průměrného statusu zaměstnání byl zaznamenán u absolventů do 34 let, v rámci vysokoškolské populace jako celku byl pokles jen nepatrný. Větší konkurence totiž mladé absolventy vede k přijímání i méně kvalifikovaných pozic, na kterých ale setrvávají jen na přechodnou dobu, než získají zkušenosti pro přijetí na kvalifikovanější pozici.

Z Dlouhodobého záměru MŠMT na období 2006-2010 vyplývá, že je nutné zredukovat počet studentů, kteří přechází z bakalářských studijních programů na magisterské. V současnosti jde o cca 70 % studentů a snahou je tento počet snížit na 50 %, a to jak z důvodu finančního, tak kvalitativního. Každý rok totiž opouští vysoké školy na 30 000 studentů, kteří vzdělání nedokončí, ale i jim stát výuku hradil. Také by tímto krokem vzrostla prestiž magisterského titulu. Řešením má být podle DZ zpřísnění standardů, aby se do magisterských programů dostali jen kvalitní uchazeči. Současně s tím by se měla zvyšovat úroveň bakalářských programů tak, aby z nich vycházeli kvalitní absolventi, kteří budou schopní se prakticky zapojit do pracovního procesu. Bakalářský titul se sice stále vnímá jako známka nedostatečného vzdělání, ale časy se pomalu mění a tam, kde dřív stačilo středoškolské vzdělání, jsou dnes zapotřebí

¹⁶ Zaměstnanost a nezaměstnanost podle výsledků VŠPS - 4. čtvrtletí 2015. *Český statistický úřad* [online]. [cit. 2016-04-17]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/cr/zamestnanost-a-nezamestnanost-podle-vysledku-vsps-4-ctvrtleti-2015>

kvalitnější pracovníci např. schopní pracovat s cizojazyčnou dokumentací či schopní vést tým lidí. Jak je vidět z následující tabulky, tohoto cíle není zdaleka dosahováno. V roce 2012 došlo sice k poklesu pod 60 %, ale od té doby se počty studentů, kteří pokračují v magisterském studiu, opětovně zvyšují.

Tabulka č. 4: Prostupnost studentů do magisterského programu

rok	2011	2012	2013	2014	2015
prostupnost	61 %	59 %	63 %	69 %	71 %

Zdroj: vlastní zpracování na základě dat o studentech¹⁷

2.1.2. Vzdělanostní struktura populace v ČR

Údaje o počtu vysokoškolsky vzdělané populace České republiky nám zevrubně podává zpráva Českého statistického úřadu z roku 2011, kdy proběhlo poslední sčítání lidu. Za posledních 60 let můžeme zaznamenat stálý a výrazný nárůst vzdělanosti. Při sčítání v roce 1950 ještě více než čtyři pětiny obyvatel ve věku 15 a více let dosáhly pouze základního vzdělání. U žen to bylo dokonce více než 85 %. Každý desátý respondent uvedl jako nejvyšší dosažené vzdělání střední odborné bez maturity, úplné střední vzdělání pak mělo 5 % populace a vysokoškolské měl jen jeden ze sta.

V celém období od 1950 do 2011 probíhal pokles počtu osob se základním vzděláním, naopak zastoupení všech ostatních vyšších forem vzdělání stále rostl. K růstu vzdělanosti u dospělé, již zaměstnané populace, přispěla, mimo změny socioekonomických podmínek a školních systémů, také postupně se rozšiřující nabídka dálkového studia středních a vysokých škol.

¹⁷ Data o studentech, poprvé zapsaných a absolventech vysokých škol: F1 souhrny. MŠMT [online]. [cit. 2016-02-21]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/vzdelavani/skolstvi-v-cr/statistika-skolstvi/data-o-studentech-poprve-zapsanych-a-absolventech-vysokych>

tabulka č. 5: Nejvyšší ukončené vzdělání obyvatel 15letých a starších podle údajů sčítání v letech 1950-2011

Nejvyšší ukončené vzdělání	Rok sčítání						
	1950	1961	1970	1980	1991	2001	2011
uvedené hodnoty jsou v %							
celkem	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
základní vč. neukončeného	83,0	80,4	53,1	44,6	33,1	23,0	17,6
střední vč. vyučení	9,8	7,7	28,9	32,6	35,4	38,0	33,0
úplné střední všeobecné	2,1	2,9	3,4	3,5	4,2	5,0	6,8
úplné střední odborné	2,9	6,1	10,1	13,3	18,6	19,9	20,3
jiné	.	.	0,1	0,1	0,1	3,5	4,1
vysokoškolské	1,0	2,2	3,4	5,0	7,2	8,9	12,5
bez vzdělání	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3	0,4	0,5
nezjištěno	0,9	0,4	0,8	0,6	1,1	1,3	5,3

Zdroj: vlastní zpracování na základě publikace Úroveň vzdělání obyvatelstva podle výsledků sčítání lidu¹⁸

Pokud jde o absolutní počty osob s jednotlivými dosaženými stupni vzdělání, je třeba brát v úvahu také celkový vývoj počtu obyvatel. Populace 15letých a starších (včetně nezjištěného věku), za kterou se údaj o vzdělání ve sčítáních sledoval, v letech 1950 až 2011 početně neustále rostla, byť rozdílným tempem, především s ohledem na zvyšování naděje dožití a výkyvy v počtech narozených.¹⁹

Vysoký podíl lidí se středním vzděláním je jednou ze silných stránek české populace. Oproti průměru zemí OECD, který činí 75 %, zaujímá Česká republika s 92 % první místo mezi zeměmi OECD v podílu dospělých (ve věku 25–64 let), kteří dosáhli alespoň vyššího sekundárního vzdělání. Na základě dat z roku 2012 dosahovala v České republice míra vstupu do programů vyššího sekundárního vzdělávání v populaci 15–19letých (tj. v kohortách, které se typicky nacházejí ve vyšším sekundárním vzdělávání nebo na přechodu do vyšších stupňů vzdělávání) 90 % oproti průměru OECD, který činil 84 %.

¹⁸ Úroveň vzdělání obyvatelstva podle výsledků sčítání lidu [online]. Praha, 2014 [cit. 2016-02-21].

Dostupné z: <https://www.czso.cz/documents/10180/20536250/17023214.pdf/7545a15a-8565-458b-b4e3-e8bf43255b12?version=1.1>

¹⁹ tamtéž

Dalším pozitivním momentem je míra odborného vzdělávání. To hraje v českém vzdělávacím systému zásadní roli. Jak se totiž ukazuje, více než 50 % 15–19letých lidí se vzdělává v programech předprofesní přípravy nebo v odborně zaměřených vzdělávacích programech vyššího sekundárního vzdělávání, zatímco v zemích OECD činí tento podíl v průměru pouze 25 %. Ve většině zemí probíhá odborné vyšší sekundární vzdělávání pouze ve škole. Oproti tomu v České republice se vzdělává 22 % všech žáků vyššího sekundárního vzdělávání v programech kombinujících vzdělávání ve škole se vzděláváním na pracovišti.

V souvislosti se vzdělanostní strukturou je nutné zmínit koncept Strategie Evropa 2020, což je desetiletá strategie EU, jejímž cílem je dosáhnout nového růstu. Má sloužit jak k překonání současné krize, tak má také pomoci vyřešit nedostatky modelu hospodářského růstu a vytvořit podmínky pro udržitelný růst podporující sociální začlenění. Jádrem strategie jsou tři priority:

1. Inteligentní růst – rozvoj ekonomiky založené na znalostech a inovacích.
2. Udržitelný růst – podporovat konkurenceschopnější a ekologičtější ekonomiku méně náročnou na zdroje.
3. Růst podporující začlenění – podpora ekonomiky s vysokou zaměstnaností hospodářskou, sociální a územní soudržností.

Evropa 2020 se omezuje na 5 cílů, kterých má být do roku 2020 dosaženo:

1. 75 % obyvatelstva ve věku od 20 do 64 let by mělo být zaměstnáno,
2. do výzkumu a vývoje investovat 3 % HDP Evropské unie,
3. v oblasti klimatu a energie by mělo být dosaženo cílů „20-20-20“ (emise skleníkových plynů-podíl energie z obnovitelných zdrojů-zvýšit energetickou účinnost),
4. snížit míru nedokončených vzdělání pod 10 % a nejméně 40 % populace ve věku 30-34 let by mělo dosáhnout terciární úrovně vzdělání;
5. počet osob ohrožených chudobou by měl klesnout o 20 milionů.

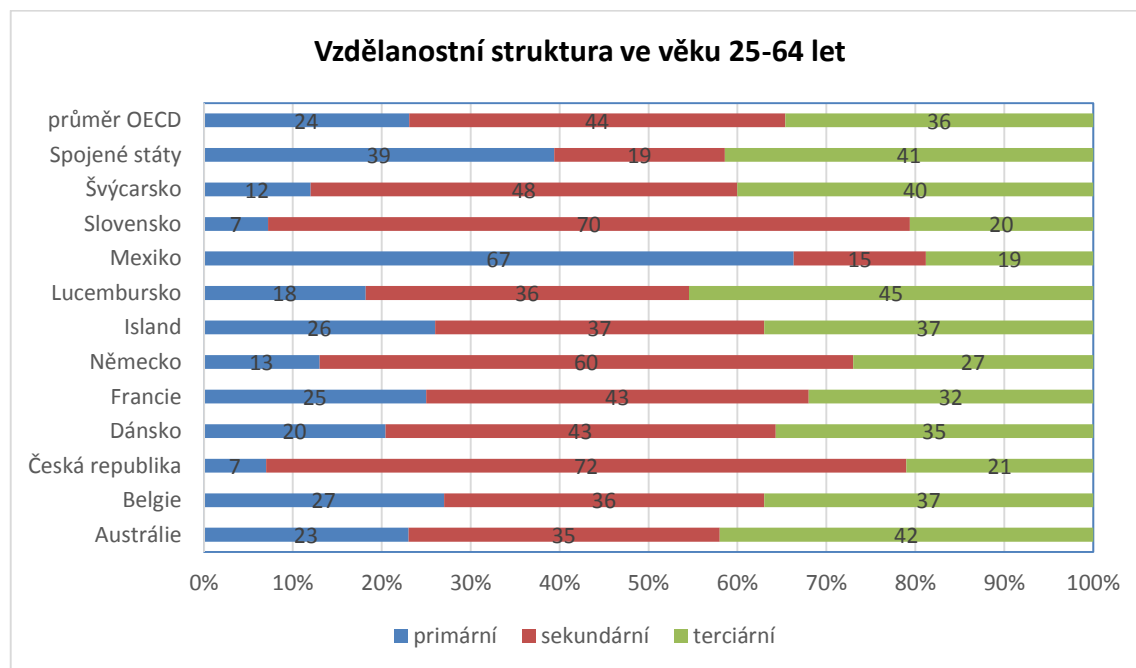
Cíl snížení počtu osob s nedokončeným studiem má EU stanovený na 10 %, ČR má cíl 5,5 %. Od roku 2012 je toto číslo stabilně dodržováno a ČR se tak řadí jak ke

státům, kde je tohoto cíle již dosaženo, tak ke státům, které mají cíl stanovený na velmi nízké hodnotě.

Významnou rezervu má ČR v plnění druhého cíle, totiž oblasti terciárního vzdělávání. Vedoucí představitelé zemí EU stanovili za cíl dosáhnout do roku 2020 stavu, kdy 40 % lidí ve věku 30-34 let má ukončené vysokoškolské vzdělání nebo jeho ekvivalent. Jednotlivé země EU si pak v zájmu dosažení tohoto celounijního cíle určily vlastní cíl, kterého by chtěly do roku 2020 dosáhnout.

Co se týče podílu vysokoškolsky vzdělaného obyvatelstva v ČR, v roce 2014 bylo dosaženo hodnoty 28,2 %, což nesplňuje ani cíl stanovený ve vnitrostátním měřítku, které si stanovila sama ČR na 32 %, a už vůbec nedosahuje na cíl EU, která ho má nastavený na 40 %. Znepokojující je ovšem trend vývoje v čase. V průběhu minulých let se sice tento podíl v ČR zvýšil, avšak pozitivní vývoj v průměru EU-28 byl mnohem rychlejší, čímž došlo k prohlubování zaostávání.

graf č. 1: Vzdělanostní struktura ve věku 25-64

Zdroj: vlastní úprava na základě dat Education at a Glance 2015²⁰

²⁰ Education at a Glance 2015: OECD indicators [online]. OECDpublishing, 2015 [cit. 2016-02-21]. ISSN 978-92-64-24209-8. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/vzdelavani/skolstvi-v-cr/statistika-skolstvi/publikace-education-at-a-glance-1>

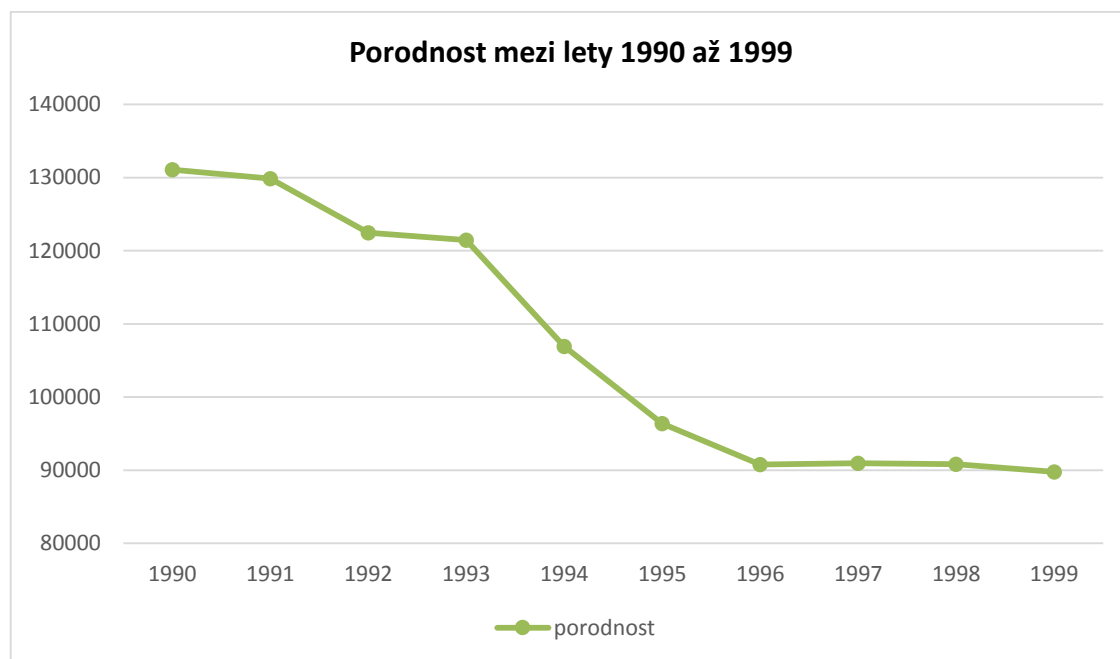
2.2. Vývoj vysokého školství

První dekáda 21. století se v českém vysokém školství nesla ve znamení pokračujícího rozšiřování přístupu k vysokoškolskému vzdělávání. Počet studentů dosáhl vrcholu v letech 2010 a 2011, a to 396 tisíc, resp. 392 tisíc studentů. Od té doby dochází k opětovnému poklesu počtu studentů, ačkoliv počet zahraničních studentů stoupá; k 31. 12. 2015 na vysokých školách v ČR studovalo 361 704 tisíc studentů. Pokles je nejcitelnější na soukromých vysokých školách a z hlediska oborů v ekonomických vědách a naukách.

Důvod současného kvantitativního poklesu spatřujeme nejvýznamněji v demografickém vývoji. Do maturitních ročníků nastupují slabé kohorty z druhé poloviny devadesátých let a prudce tak klesá počet tradičních uchazečů o vysokoškolské vzdělávání, totiž čerstvých absolventů středních škol. Podíl poprvé zapsaných studentů z ČR vůči kohortě 19letých je pod 50 %. Z dat Českého statistického úřadu je patrné, že trend bude nadále pokračovat. Mezi roky 2011 a 2016 se celkový počet devatenáctiletých v populaci snížil ze 131 tisíc na 92 tisíc, tedy o celých 30 %. Zpětný nárůst počtu maturantů se dá očekávat až po roce 2023 a v roce 2028 dosáhne znovu dnešních hodnot (cca 115 000–120 000), byť zřejmě jen na omezenou dobu.²¹

²¹ *Rámec rozvoje vysokého školství do roku 2020* [online]. s. 84 [cit. 2016-04-17]. Dostupné z: http://www.msmt.cz/uploads/odbor_30/Jakub/Ramec_rozvoje_vysokeho_skolstvi_do_roku_2020_oficial_pdf.pdf

graf č. 2: Porodnost mezi lety 1990-1999

Zdroj: vlastní zpracování na základě dat Demografické příručky ČSÚ²²

Od snížení porodnosti v devadesátých letech se odvíjí pokles studentů vstupujících do terciárního vzdělávání. V roce 2009, kdy bylo dosaženo vrcholu co do počtu studujících na VŠ, se na VVŠ hlásilo celkem 133 266 uchazečů. Každý uchazeč podal průměrně 2,3 přihlášky. Skutečný počet těch, kteří se dostavili k přijímacímu řízení byl 124 081. Přijato bylo celkem 91 403 studentů a ke studiu se zapsalo 86 115.

V roce 2014 počet přihlášek klesl o 16 %. Bylo přijato celkem 76 576 studentů a zapsalo se 71 223. Úspěšnost uchazečů se v obou letech pohybovala kolem 73 %. Ve valné většině se uchazeči hlásí na veřejné vysoké školy, a to v 89,5 % případů.

Na soukromé vysoké školy si v roce 2009 podalo přihlášku 16 800 uchazečů. K přijímacímu řízení se dostavilo 97,4 % přihlášených, přijato bylo 88 % a ke studiu zapsáno 79,3 % studentů. V roce 2014 kles počet uchazečů o studium na soukromých vysokých školách o 36 %. Přijato bylo 8 837 uchazečů a zapsáno 8 031. Úspěšnost ovšem vzrostla z 91,7 % (2009) na 95,7 % (2014), což můžeme připsat klesajícímu počtu uchazečů, a nutností soukromých škol naplnit ročníky.

²² Demografická příručka: Narození podle vitality, pohlaví a legitimacy v letech 1950–2014 (absolutní údaje) [online]. Praha, 2014 [cit. 2016-02-21]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/documents/10180/20548157/130055150601a.pdf/5c326f32-532d-4a7e-aa52-62f5c264e153?version=1.0>

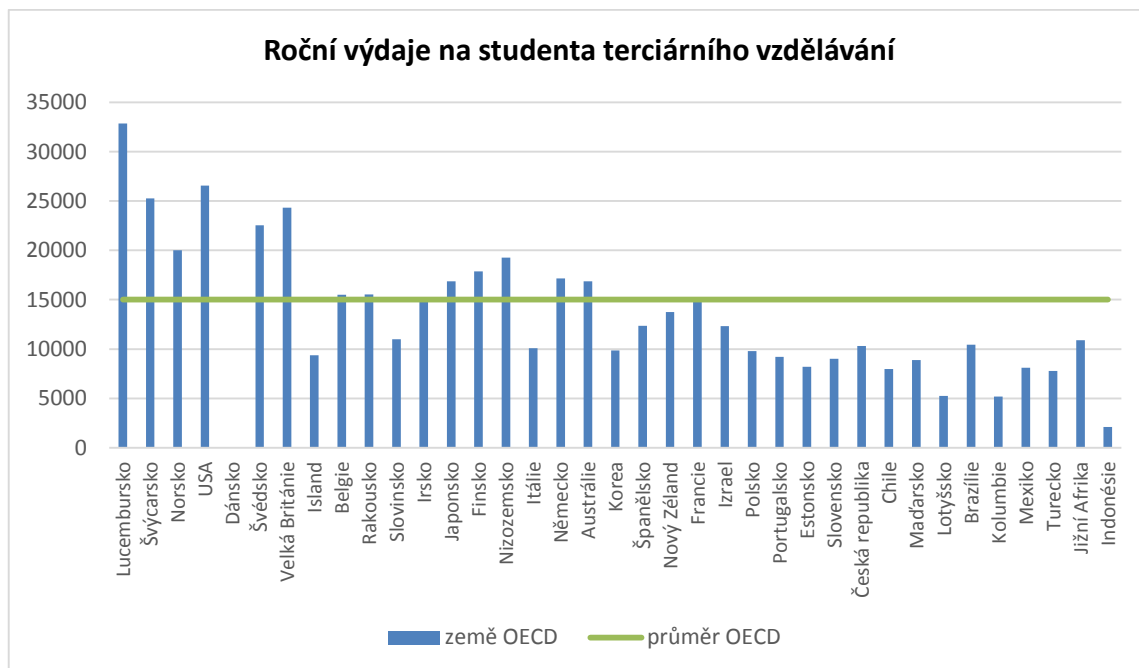
2.3. Kvalita vysokých škol

I přes podfinancování ze strany státu si veřejné vysoké školy u nás ale stále zachovávají všeobecnou prestiž a absolventi veřejných škol jsou ze strany zaměstnavatelů přijímáni lépe, než absolventi soukromých škol. Nejlépe hodnocená česká vysoká škola, Karlova univerzita v Praze, se v mezinárodních žebříčcích pravidelně umísťuje už ve třetí stovce, České vysoké učení technické v Praze v pětistovce a Vysoké učení technické v Brně je v první šestistovce. Tato čísla se sice mohou zdát velmi vysoká, ale na světě je přes 22 000 univerzit, a z tohoto pohledu je umístění těch českých opravdu úspěšné. Prestiží veřejného vysokého školství v České republice nedokázala zatím výrazně otřást ani aféra na Právnické fakultě Západočeské univerzity v Plzni.

2.4. Roční výdaje na studenta

Průměrně vydají země OECD na studenta (od primárního do terciárního vzdělávání) 10 220 USD, v ČR je to zhruba o třetinu méně, tedy 7 684 USD. U terciárního vzdělávání je to v zemích OECD v průměru 15 028 USD, v ČR dvě třetiny – 10 319 USD.

Graf č. 3: Roční výdaje na studenta terciárního vzdělávání

Zdroj: Education at a Glance 2015²³

V průměru zemí OECD jsou veřejné výdaje na vzdělání ve veřejných institucích na jednoho žáka/studenta dvakrát vyšší než veřejné výdaje na vzdělání v institucích soukromých (údaj za všechny úrovně vzdělávání dohromady). U terciárního vzdělávání jsou veřejné náklady na studenta veřejných škol 19krát vyšší než výdaje na studenta na soukromé škole.

„Podle dostupných údajů publikovaných OECD výdaje na terciárního studenta v období 2008–2010 klesaly (v porovnání s rokem 2005 ze 112 % v roce 2008 na 107 % v roce 2010), v roce 2011 došlo k jejich navýšení (na 125 % roku 2005) zejména díky investicím do center excellence (z projektů OP VaVPI).“²⁴

Na úrovni terciárního vzdělávání se výdaje na jednoho studenta v letech 2000 až 2012 ve většině zemí zvýšily (s výjimkou Brazílie, Chile, Maďarska, Islandu, Irska, Izraele a Švýcarska). Mezi lety 2000 a 2005 o 4 % a mezi lety 2005 a 2012 o 11 %. Od počátku hospodářské krize v roce 2008 se výdaje na studenta vysoké školy snížily ve

²³ Education at a Glance 2015: OECD indicators [online]. OECDpublishing, 2015 [cit. 2016-02-21]. ISSN 978-92-64-24209-8. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/vzdelavani/skolstvi-v-cr/statistika-skolstvi/publikace-education-at-a-glance-1>, s. 213

²⁴ České školství v mezinárodním srovnání [online]. 2015 [cit. 2016-04-17]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/vzdelavani/skolstvi-v-cr/statistika-skolstvi/publikace-education-at-a-glance-1>

více než třetině zemí, a to především proto, že počet zapsaných roste rychleji než výdaje na studenta.

Nepoměrné jsou ovšem výdaje na samotný vzdělávací proces. Zatímco u primárního, sekundárního a postsekundárního neterciárního vzdělávání jde na něj jde 94 % výdajů, u terciárního vzdělávání je to pouze 68 %, zbylých 32 % je určeno na výzkum a vývoj.

Výdaje na studenta jsou do značné míry ovlivněny faktory jako jsou platy učitelů, důchodový systém dané země, učební a vyučovací hodiny, náklady na výukové materiály a počet studentů zapsaných do vzdělávacího systému.

3. Financování vysokých škol

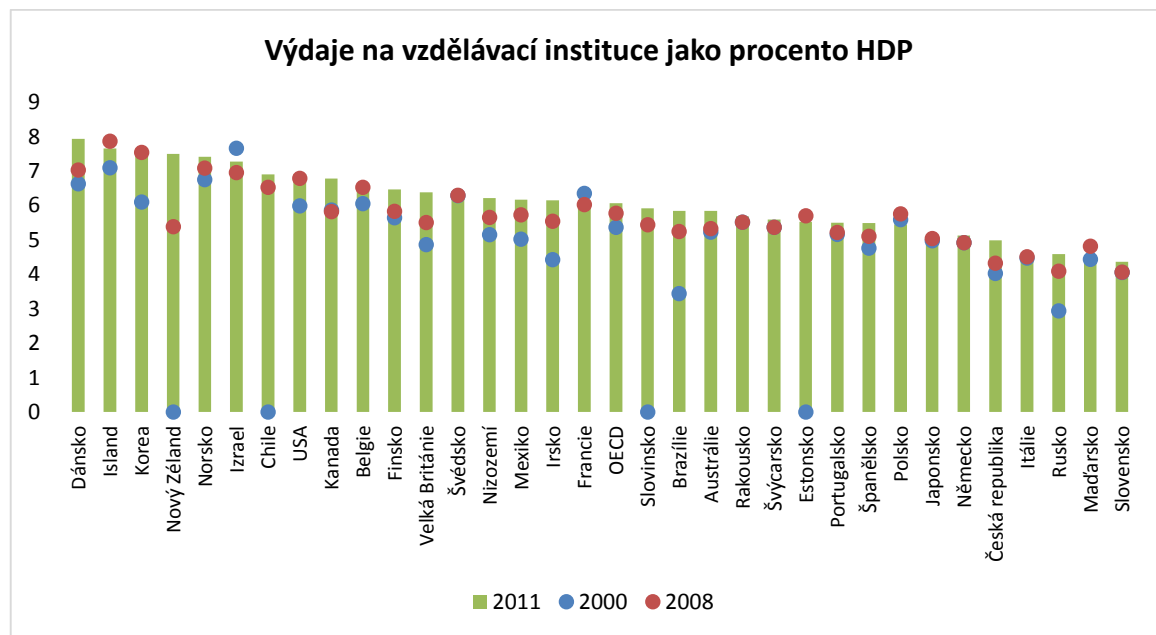
V roce 2011 země OECD vynaložily na vzdělávání v průměru 6,1 % HDP, v zemích EU21 se jednalo o 5,9 %. Celkem šest zemí (Dánsko, Island, Jižní Korea, Izrael, Nový Zéland a Norsko) vynaložilo více než 7 %. Česká republika vynaložila na vzdělávání výdaje ve výši 5 % HDP. Mezi roky 2000 a 2010 ve většině zemí OECD rostly výdaje na vzdělávání rychleji než hrubý domácí produkt, stejná situace byla i v České republice. Výdaje na terciární vzdělávání tvoří v průměru jednu čtvrtinu výdajů na vzdělávání, tj. 1,6 % HDP, země EU21 vydají na terciární vzdělávání o něco méně – 1,4 % HDP a Česká republika 1,4 %. Soukromé výdaje na vzdělávání jako podíl HDP jsou nejvyšší u terciárního vzdělávání (například v USA nebo Chile se hodnoty pohybují mezi 1,7 % a 1,9 %, v ČR jde o 0,4 %).²⁵ Od roku 2008, kdy se započala ekonomická krize, do roku 2011 se HDP reálně zvýšilo pouze v polovině zemí²⁶, ale výdaje na školství se snížily pouze v šesti zemích. V České republice se velikost HDP prakticky nezměnila, a výdaje na vzdělávání stouply o 16 %.

Globálně vzato v zemích OECD na úrovni primárního, sekundárního a postsekundárního neterciárního vzdělávání směřuje až 90 % výdajů přímo do vlastního vzdělávacího procesu. U terciárního vzdělávání je to v těchto zemích přibližně 70 %, což je dáno zejména tím, že na této úrovni směřuje značná část financí na výzkum a vývoj. V České republice se na nižších úrovních na vlastní vzdělávání vynaloží 93 %, na terciární úrovni pak pouhých 66 %. Dle zákona je doposud v České republice vysokoškolské vzdělání bezplatné. Vysoké školy ovšem mají právo vybírat poplatky, tedy poplatky spojené s přijímacím řízením, související s překročením délky studia nebo za studium v cizím jazyce.

²⁵ *České školství v mezinárodním srovnání* [online]. 2015 [cit. 2016-04-17]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/vzdelavani/skolstvi-v-cr/statistika-skolstvi/publikace-education-at-a-glance-1>

²⁶ Pro něž jsou dostupné údaje

graf č. 4: Výdaje na vzdělávací instituce jako procento HDP pro všechny úrovně vzdělání

Zdroj: vlastní úprava dle dat Education at a Glance 2015²⁷

3.1. Rozpočet veřejných vysokých škol

Objem celkového státního rozpočtu, respektive výše veřejných výdajů, je ukazatelem míry angažovanosti státu v ekonomice a míry přerozdělování, která v jejím rámci probíhá. Vzhledem k ostatním státům EU se česká ekonomika se v tomto ohledu řadí spíše k méně angažovaným státům (např. podíl veřejných výdajů na HDP v roce 2013 dosáhl 44,5 %, zatímco průměr EU v roce 2013 byl 49,3 %).

Financování školství představuje ty prostředky, které jsou ze státního rozpočtu přiděleny kapitole 333 – resort Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy. V roce 2015 byly výdaje státního rozpočtu celkem 1218,5 mld. Kč a pro účely MŠMT bylo vyčleněno 135,9 mld. Kč, tedy 11,15 % všech výdajů. Oproti roku 2014 jde o mírné snížení. V roce 2014 byly celkové výdaje 1211,3 mld. Kč a na školství připadlo 137,3 mld. Kč, tedy 11,33 %.

²⁷ Education at a Glance 2015: OECD indicators [online]. OECDpublishing, 2015 [cit. 2016-02-21]. ISSN 978-92-64-24209-8. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/vzdelavani/skolstvi-v-cr/statistika-skolstvi/publikace-education-at-a-glance-1>, s. 241.

tabulka č. 6: Celkové výdaje státního rozpočtu na školství

	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Výdaje na školství celkem (v mld. Kč)	125,2	127,1	137,8	140,4	137,3	135,9
výdaje na školství v % HDP	3,29	3,17	3,25	3,16	3,15	2,86

Zdroj: vlastní výpočty podle dat Rozpočtu kapitoly 333 MŠMT²⁸

Výdaje z Kapitoly 333 rozděljuje MŠMT následovně.

schéma č. 1: Toky finančních prostředků ve školství

Zdroj: Veřejná správa a finance veřejného sektoru²⁹

„Prostředky z kapitoly 333 MŠMT se poskytují vysokým školám podle zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších předpisů v souladu se zákonem č. 218/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech a o změně některých souvisejících zákonů (rozpočtová pravidla), ve znění pozdějších předpisů, a to formou příspěvku nebo dotace.“³⁰ Rozpočet si každá vysoká škola na kalendářní rok sestavuje sama a hospodaří dle něj, rozpočet ale nesmí být deficitní.

²⁸ Rozpočet kapitoly 333 MŠMT na rok 2015 a rozdělení závazných ukazatelů mezi jednotlivé školské úseky [online]. In: . [cit. 2016-04-17]. Dostupné z:

http://www.msmt.cz/uploads/odbor_13/Kniha_2015_text.pdf

²⁹ PEKOVÁ, Jitka, Jaroslav PILNÝ a Marek JETMAR. Veřejná správa a finance veřejného sektoru. 3., aktualiz. a rozš. vyd. Praha: ASPI, 2008, s. 309.

³⁰ Rozpočet kapitoly 333 MŠMT na rok 2015 a rozdělení závazných ukazatelů mezi jednotlivé školské úseky [online]. In: . [cit. 2016-04-17]. Dostupné z:

http://www.msmt.cz/uploads/odbor_13/Kniha_2015_text.pdf, str. 17.

Příjmy rozpočtu veřejné vysoké školy jsou zejména:

- a) dotace ze státního rozpočtu,
- b) poplatky spojené se studiem,
- c) výnosy z majetku,
- d) jiné příjmy ze státního rozpočtu, ze státních fondů a z rozpočtů obcí,
- e) výnosy z doplňkové činnosti,
- f) příjmy z darů a dědictví.

Stranu výdajů tvoří:

- a) provozní náklady (mzdové náklady, režijní náklady a specifické režijní náklady),
- b) instrumentální náklady (náklady na materiální a materiálové vybavení, odpisy strojů, zařízení, počítačů a za software)
- c) náklady nutné pro rozvoj daného studijního programu.

Rozpočet na vědu a vysoké školy byl v roce 2015	38 718 397 100 Kč
z toho na vysoké školy	21 491 733 845 Kč
z toho na výzkum, experimentální vývoj a inovace	17 226 663 255 Kč

Rozpočet vysokých škol na rok 2015 činil celkem	21 491 733 845 Kč
v tom: dotace	4 286 253 000 Kč
příspěvek	17 205 480 845 Kč
v tom: EDS/SMVS	2 263 530 000 Kč
mezinárodní spolupráce (m.s.)	36 223 000 Kč
výdaje na činnost (mimo EDS/SMVS a m.s.)	19 191 980 845 Kč
v tom: běžné výdaje	18 641 980 845 Kč
kapitálové výdaje	550 000 000 Kč

Návrh rozpočtu na rok 2015 je proti rozpočtu roku 2014 nižší o 38 000 000 Kč, což představuje pokles o 0,17 %. Po meziročním navýšení mezi lety 2012 a 2013 o cca 5,5 % a poklesu mezi roky 2014 a 2013 o 0,15 % se pro rok 2015 i s ohledem na vývoj počtu studentů v zásadě jedná o udržení výše rozpočtu z minulých dvou let.

tabulka č. 7: Srovnání rozpočtů vysokých škol za roky 2011 až 2015

	2011	2012	2013	2014	2015
v tis. Kč					
rozpočet	22 423 938	21 221 802	21 803 802	21 770 802	21 491 734
nárůst	-4,3 %	5,36 %	5,57 %	-0,15 %	-0,17 %

Zdroj: vlastní výpočty podle dat Kapitoly 333³¹

Výdaje na výzkum, experimentální vývoj a inovace celkem, včetně programů spolufinancovaných z prostředků zahraničních programů **17 226 663 255 Kč**

v tom: I. ze státního rozpočtu celkem **11 263 617 255 Kč**

v tom: 1. institucionální podpora: **6 779 932 155 Kč**

2. účelová podpora: **4 483 685 100 Kč**

Účelová podpora na programy
aplikovaného VVI 2 522 632 100 Kč

Účelová podpora na specifický
VŠ výzkum 1 165 308 000 Kč

Ostatní účelová podpora výzkumu,
vývoje a inovací 795 745 000 Kč

II. podíl prostředků zahraničních programů: **5 963 046 000 Kč**

v tom: ESF OP VK kryté příjmem z prostředků EU **903 046 000 Kč**

ERDF OP VaVpl kryté příjmem
z prostředků EU 5 000 000 000 Kč

EHP/Norsko z norských fondů 60 000 000 Kč

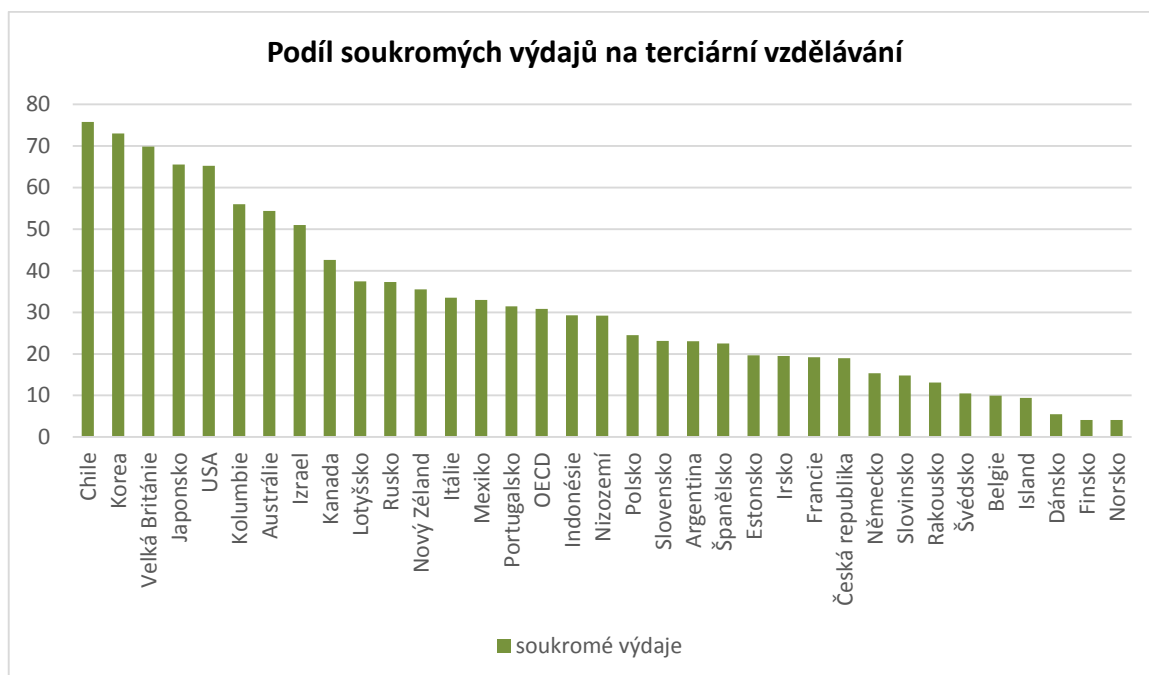
Mimo výzkum a vývoj je největší část finančních prostředků na činnost veřejným vysokým školám, kterých v roce 2014 v ČR působilo 26, přidělována formou příspěvku. Rozhodující část příspěvku (cca 80 %) je stanovena normativně odvozením od rozsahu a obsahu vzdělávací činnosti vysoké školy (tzv. ukazatel A) a zohledněním parametrů výkonů a kvality veřejných vysokých škol (ukazatel K). Součástí příspěvku jsou též finanční prostředky učené pro úhradu stipendií (stipendia studentů doktorských studijních programů, ubytovací a sociální stipendia) a finanční prostředky na aktivity v rámci fondu vzdělávací politiky. V dotaci poskytované na činnost mimo výzkum a vývoj představují rozhodující objem dotace na programové financování.

³¹ Rozpočet kapitoly 333 MŠMT na rok 2015 a rozdělení závazných ukazatelů mezi jednotlivé školské úseky [online]. In: . [cit. 2016-04-17]. Dostupné z: http://www.msmt.cz/uploads/odbor_13/Kniha_2015_text.pdf

3.1.1. Podíl veřejných a soukromý výdajů na vzdělávání

V zemích OECD tvoří veřejné výdaje v průměru 84 % všech výdajů na vzdělávání. V České republice je to 88 % výdajů. Podíl veřejných výdajů na primární, sekundární a postsekundární neterciární vzdělávání tvoří v České republice 91 % (v zemích OECD je to 92 %), na terciární vzdělávání je vydáno veřejných výdajů 81 %. Jak ilustruje následující tabulka, na terciární vzdělání bylo v roce 2011 vydáno pouze 19 % soukromých výdajů.

Graf č. 5: Podíl soukromých výdajů na terciární vzdělávání

Zdroj: vlastní úprava dle dat Education at a Glance 2014³²

Na vzdělávání se vynaloží v průměru zemí OECD 12,9 % celkových veřejných výdajů (v České republice 11,15 %). Mezi lety 1995 a 2005 v ČR vzrostl podíl veřejných výdajů na vzdělávání z 8,6 % na 9,5 %.

³² Education at a Glance 2014: OECD indicators [online]. OECDpublishing, 2014 [cit. 2016-04-17]. ISSN 978-92-64-21132-2. Dostupné z: <https://www.oecd.org/edu/Education-at-a-Glance-2014.pdf>, s. 236.

3.1.2. Pravidla pro přerozdělování financí a dotací veřejným vysokým školám

Mezi základní východiska definovaná v Dlouhodobém záměru vzdělávací a vědecké, výzkumné, vývojové a inovační, umělecké a další tvůrčí činnosti pro oblast vysokých škol i v Zásadách a pravidlech pro poskytování příspěvků a dotací patří podpora kvality a relevance vysokoškolského vzdělávání (a omezování kvantitativního rozvoje), otevřenost národnímu i mezinárodnímu prostředí a podpora efektivity financování vysokých škol.

Studium na vysoké škole představuje pro jeho účastníky i pro veřejný rozpočet značné finanční zatížení. Zdroji financování vysokoškolského studia nejen v České republice, ale i v zemích OECD jsou jak veřejné zdroje, tak i zdroje soukromé (rozpočty studentů, resp. jejich rodičů). Dále je možné, a v České republice málo rozšířené, financovat VVŠ jinými způsoby, jako například výdaje firem na podporu vzdělávání, nadační příspěvky atd.

VVŠ jsou financované ze zdrojů Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy, a to prostřednictvím:

1. příspěvků ze státního rozpočtu na vzdělávací a vědeckou, výzkumnou, vývojovou a inovační, uměleckou nebo další tvůrčí činnost podle zákona 111/1998 Sb. § 18 odst. 3,
2. dotací ze státního rozpočtu na rozvoj vysoké školy podle § 18 odst. 5 zákona o vysokých školách,
3. dotací na ubytování a stravování studentů podle § 18 odst. 5 zákona o vysokých školách.

MŠMT samo vytváří mechanismus, podle něhož se potom přerozdělují finanční prostředky. Tímto mechanismem dává signály, na základě kterých se vysoké školy chovají a na jejichž popud vytváří své dlouhodobé záměry. O poskytnutí příspěvků rozhoduje MŠMT na základě žádosti vysokých škol, dlouhodobých záměrů vypracovaných vysokými školami a jejich každoročních aktualizací, a dlouhodobých záměrů vypracovaných ministerstvem školství a jejich každoročních aktualizací.

Metodika stanovení příspěvků a dotací se tedy váže na priority dlouhodobého záměru MŠMT. Trendem posledních let je především podpora kvality a zdůraznění

důležitosti vysokoškolského vzdělání, otevřenost jak národnímu, tak i mezinárodnímu vzdělávání a efektivnější financování vysokých škol.

Bilance příspěvků a dotací vysokým školám je dělena na rozpočtové okruhy a ukazatele.

Okruh I – institucionální financování VŠ – ukazatele A a K

Okruh II – podpora studentů formou stipendií nebo dotací – C, J, S, U

Okruh III – nástroje podpory rozvoje VŠ – I

Okruh IV – mezinárodní spolupráce – D, F

Finanční příspěvek na zajištění činnosti vysoké školy a na běžné výdaje se odvozuje podle kritérií A a K. Objem výdajů prostřednictvím ukazatelů A a K byl pro rok 2015 stanoven v poměru 76 % a 24 %.

Oba dva tyto indikátory jsou silně svázány s velikostí vysokých škol, a s tím souvisí i jejich vzájemná korelace. „*Nicméně spočteme-li poměr podílu dané školy na indikátoru K a na indikátoru A, pak pokud je toto číslo větší než jedna, můžeme soudit, zjednodušeně řečeno, že kvalita převažuje u dané vysoké školy nad kvantitou, a pokud je menší než jedna, pak je tomu obráceně. Jestliže je tento poměr roven jedné, pak výkon a kvalita sledované ukazatelem K jsou právě přiměřené fi nancovanému počtu studentů dané VVŠ – samozřejmě v kontextu českých VVŠ.*“³³

3.1.3. Ukazatele

V následující tabulce jsou představeny okruhy a indikátory užívané k určení finančního příspěvku VVŠ. Hlavní objem financí se poskytuje na základě ukazatelů A a K a proto budou podrobněji popsány níže.

³³ Soubor podkladů pro strategické rozhodování – Efektivní financování [online]. Praha: Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, 2015 [cit. 2016-03-06]. Dostupné z: <http://kredo.reformy-msmt.cz/podklady-pro-strategicke-rozhodovani-efektivni-financovani>, s. 27.

tabulka č. 8: Ukazatele k určení finančního příspěvku VVŠ

I.	A – počet studentů	popsáno níže
	K – kvalita a výkon	
II.	C – stipendia pro studenty doktorských programů	Výše příspěvků se stanoví jako součin jednotkové částky a počtu rozpočtových studentů v prezenční formě studia akreditovaných doktorských studijních programů, kteří nestudují déle, než je SDS.
	J – dotace na ubytování a stravování	Součin vysokými školami vykázaného počtu přepočtených hlavních jídel ³⁴ vydaných v menzách nebo na základě smluvní dohody vysoké školy s jinou právnickou osobou za období od listopadu n-2 až říjen roku n-1 ³⁵ , a výpočtové částky stanovené na jeden rozpočtový rok v závislosti na možnostech rozpočtu vysokého školství daného roku.
	S – sociální stipendia	Prvních sedm měsíců rozpočtového roku – rozhodující jsou počty studentů, kteří prokázali nárok na stipendium k 31. 1. roku n. Zbývajících tři měsíce – rozdíl průměrného počtu studentů, kteří prokázali nárok na stipendium k 31. 1. a 30. 6. roku n a počtu studentů již započtených za prvních sedm měsíců.
	U – ubytovací stipendia	Vypočítává se jako podíl částky určené ministerstvem pro všechny VŠ v závislosti na možnostech rozpočtu vysokého školství daného roku, a počtu studentů všech VŠ, kteří k 31. 10. roku n-1 splňují podmínky pro stipendium násobeno počtem studentů dané VŠ splňující podmínky.
III.	I – rozvojové programy ministerstva	Dotace na realizaci projektů, které uspěly ve výběrovém řízení vyhlášeném ministerstvem, na centralizované rozvojové projekty a příspěvek na schválené institucionální plány.
IV.	D – mezinárodní spolupráce	Příspěvek na podporu mezinárodní spolupráce v rámci programu Erasmus+, U3V a financování studentů se specifickými potřebami.
	F – Fond vzdělávací politiky	Podpora aktivit vysokých škol mající systémový charakter a vytvoření rezervy pro případ neočekávaných událostí.

Zdroj: vlastní úprava dle Pravidel pro poskytování příspěvků a dotací³⁶

³⁴ teplé jídlo se započítává koeficientem 1,0, studené koeficientem 0,4

³⁵ n-1 je rok, který předchází rozpočtovému roku n

³⁶ *Pravidla pro poskytování příspěvků a dotací veřejným vysokým školám* [online]. Praha: MŠMT, 2015 [cit. 2016-03-08]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/vzdelavani/vysoke-skolstvi/pravidla-pro-poskytovani-prispevku-a-dotaci-verejnym-vysokym-2>

Ukazatel A: počet studentů ve studijních programech

Ukazatel A je kvantifikační ukazatel výkonů vysokých škol, který především poukazuje na:

- typ a náročnost akreditovaných programů a programů celoživotního vzdělávání
- počet studentů
- dosažené výsledky ve vzdělávací a vědecké, výzkumné, vývojové a inovační, umělecké nebo další tvůrčí činnosti i náročnost této tvůrčí činnosti

Pro odvození výše příspěvku podle tohoto kritéria je klíčový rozsah a obsah vzdělávací činnosti vysoké školy. Rozhodující je tedy počet financovaných studií a také absolventů. Zároveň se přihlíží k postupné metodické změně ve financování vysokých škol, jejímž cílem je zohlednění potřebné struktury výkonů a výstupních parametrů vzdělávací činnosti v souladu se záměrem koncepce reformy vysokého školství, schváleným vládou, a s Aktualizací koncepce reformy vysokého školství.

Indikátory kvality

Indikátorů kvality a výkonu je celkem deset, vlivem současných priorit terciárního vzdělávání je devět z nich stanoveno s ohledem na podporu diverzifikace. Jejich výčet je uvedený v následující tabulce.

tabulka č. 9: Indikátory kvality a výkonu vysokých škol

Indikátory kvality a výkonu vysokých škol	B1	M1, N1	P1
Celkem	100 %	100 %	100 %
Výsledky výzkumu, vývoje a inovací	29,5 %	39 %	44,5 %
Výsledky umělecké činnosti	0,5 %	1 %	0,5 %
Účelová neinvestiční podpora výzkumu, vývoje a inovací	5 %	5 %	10 %
Vlastní příjmy	5 %	5 %	5 %
Kvalifikační struktura akademických pracovníků	30 %	20 %	10 %
Zahraniční studenti	5 %	5 %	5 %
Samoplátci	5 %	5 %	5 %
Studenti vyslaní v rámci mobilitních programů	10 %	10 %	10 %
Studenti přijatí v rámci mobilitních programů	10 %	10 %	10 %

Zdroj: Pravidla pro poskytování příspěvků a dotací veřejným vysokým školám³⁷

Výsledky jednotlivých vysokých škol jsou klasicky zjišťovány jako podíl na celkových hodnotách všech vysokých škol a výpočty se provádí zvlášť pro bakalářské, magisterské dlouhé, magisterské navazující a doktorské programy.

MŠMT vydává návrh limitního počtu studentů samostatně pro první ročníky bakalářského (B1), magisterského dlouhého (M1), magisterského navazujícího (N1) a doktorského studia (P1) a souhrnně pro druhé a vyšší ročníky všech zmíněných skupin (SP2+).

B1 – počet studentů v prvním ročníku bakalářských studijních programů

Vyjadřuje nárůst počtu studentů za jeden rok a zohledňuje uchazečskou atraktivnost jednotlivých VVŠ. Vypočítá se jako součin základního normativu a normativního počtu studentů, zjištěného z rozdílu mezi počty přepočtených studentů k 31. 10. probíhajícího akademického roku a k 31. 10. předchozího akademického roku, sníženého o odpočet, pokud přepočtený počet studentů vysoké školy nerespektuje kontrahovaný počet studentů (kontrahovaný počet studentů se rovná přepočtenému počtu studentů vysoké školy).

Normativní počet studentů se vypočítá z přepočteného počtu studentů k příslušnému dni jako součet součinů přepočteného počtu studentů vysoké školy a

³⁷ *Pravidla pro poskytování příspěvků a dotací veřejným vysokým školám* [online]. Praha: MŠMT, 2015 [cit. 2016-03-08]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/vzdelavani/vysoke-skolstvi/pravidla-pro-poskytovani-prispevku-a-dotaci-verejnym-vysokym-2>, s.11.

koeficientů ekonomické náročnosti (KEN) jednotlivých studijních programů, ve kterých studují.

Koeficient ekonomické náročnosti je přiřazen každému akreditovanému studijnímu programu a zohledňuje ekonomickou náročnost studijních programů. Jde o relace mezi programy, ne o absolutní hodnotu. Koeficientů je sedm od 1,0 do 5,9, viz následující tabulka.

tabulka č 10: Koeficient ekonomické náročnosti

Číslo skupiny	Skupina fakult	Koeficient náročnosti
1	filozofické, právnické, teologické, ekonomické	1,00
2	pedagogické	1,20
3	technické, tělesné výchovy a sportu, informatiky	1,65
4	přírodovědecké, zemědělské, farmaceutické, architektury, sociálně zdravotní	2,25
5	lékařské, chemické, MFF, FJFI3	2,80
6	veterinární	3,50
7	umělecké	5,90

Zdroj: Veřejná správa a finance veřejného sektoru³⁸

Přepočtený student je takový, který studuje v akreditovaném studijním programu ve standardní době studia plus jeden rok. Student, kterému do uplynutí SDS+1 chybí půl roku je student „půlroční“, započítávaný koeficientem 0,5.

$$\text{Přepočtení studenti} = (\text{Nově přijatí}^{39} * 1,0) + (\text{Ostatní}^{40} * 1,0) + (\text{Půlroční} * 0,5)$$

Základní normativ studijního programu stanoví pro každý finanční rok náměstek pro vysoké školství ministryně školství, mládeže a tělovýchovy po projednání s reprezentací veřejných vysokých škol.

³⁸ PEKOVÁ, Jitka, Jaroslav PILNÝ a Marek JETMAR. *Veřejná správa a finance veřejného sektoru*. 3., aktualiz. a rozš. vyd. Praha: ASPI, 2008. str.313.

³⁹ Nově přijatý je student poprvé přijatý a zapsaný do akreditovaného studijního programu na první vysoké škole v ČR do prvního ročníku.

⁴⁰ Ostatní student je ten, který není „poprvé přijatý“, „půlroční“ ani „zvláštní“.

M1 – počet studentů v prvním ročníku dlouhých magisterských studijních programů

Základnou je přepočtený počet studentů započtený do financování v kategorii M1 roku n-1. Celkový počet limitovaných studií v kategorii M1 byl pro rok 2015 pro každou VVŠ součtem tří údajů.

- První údaj bude tvořit 90 % z počtu studií v M1 stanovených pro každou veřejnou vysokou školu.
- Dalších 10% počtu studií v M1 bude mezi VVŠ rozděleno podle jejich podílu na ukazatelích kvality a výkonů definovaných pro magisterské studijní programy.
- Platí, že pokud VŠ získá v důsledku uplatnění indikátorů kvality a výkonu víc studentů, tedy více než 10 % ze základny, bude toto zvýšení počtu studentů zahrnutých do limitu kráceno na polovinu tohoto rozdílu.

N1 – počet studentů v prvním ročníku dlouhých magisterských studijních programů

Vstupními údaji pro limit N1 je odhadovaný počet absolventů bakalářských studijních programů za předchozí rok v období od 1. 11. do 31. 10. a průměrný koeficient prostupnosti z kategorie absolventů bakalářských studijních programů do prvních ročníků navazujících magisterských studijních programů N1. Jedná se o údaje počítané pro každou vysokou školu zvlášť. Plošné krácení je v tomto případě o 10 %. Ze základny získává 90 % škola automaticky a 10 % je přerozdělováno mezi jednotlivé vysoké školy podle podílu na výsledcích indikátorů kvality a výkonu.

P1 – počet studentů v prvním ročníku doktorských studijních programů

Výchozím údajem pro rok n je limit počtu studií jednotlivých vysokých škol v kategorii P1 stanovený pro rok n-1. Ze základny získává 80 % škola automaticky a 20 % je přerozdělováno mezi jednotlivé vysoké školy podle podílu na výsledcích indikátorů kvality a výkonu.

SP2+ – souhrnný počet studentů ve druhých a vyšších letech studia

Souhrnný počet studentů ve druhých a vyšších ročnících studia je součtem přepočtených počtů studentů v jednotlivých bakalářských, magisterských a doktorských studijních programech. Souhrnný počet studií v ostatních letech studia zahrnuje dva druhy údajů. Prvním údajem je počet studií ve druhém roce studia, tedy údaj vycházející z limitu prvních ročníků, upravený průměrným váženým koeficientem prostupnosti. Druhým údajem je počet studií v dalších letech studia, který vychází ze skutečného počtu studií k 31. 10. a upraveného průměrným váženým koeficientem prostupnosti.

Ukazatel K: kvalita a výkon

Ukazatel kvality a výkonu vstoupil do modelu institucionálního financování VVŠ poprvé v roce 2010, a to jako ukazatel B3, od roku 2012 je pak označován písmenem K. Jeho struktura se v průběhu let 2010–2015 měnila, ale lze říci, že vždy do jisté míry odrážel kvalitu VVŠ a fungoval jako indikátor míry žádoucího chování VVŠ.

Zatímco při výpočtu příspěvků podle ukazatele A pracujeme s podílem počtu normativních studentů dané VVŠ započtených do financování na celkovém počtu financovaných normativních studentů všech českých VVŠ, podobně při výpočtu příspěvku z ukazatele K hraje roli podíl dané VVŠ na celkových hodnotách indikátorů tvořících ukazatel K (a váhách těchto indikátorů), jinými slovy její podíl na indikátoru K.⁴¹ Ukazatel K je spojený s bonifikací vysokých škol dle kvality a výkonu, a nikoliv s počtem studentů ani s počtem absolventů. Vysoká škola tedy nad rámec finančních prostředků získaných podle počtu studentů (v rámci ukazatele A), má možnost soutěžit o finanční prostředky „za kvalitu a výkon“. Ukazatel K je rozpočtový ukazatel, který kvantifikuje výkony vysokých škol se zaměřením na výsledky ve vzdělávací a vědecké, výzkumné, vývojové a inovační, umělecké nebo další tvůrčí činnosti.⁴²

⁴¹ *Soubor podkladů pro strategické rozhodování – Efektivní financování* [online]. Praha: Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, 2015 [cit. 2016-03-06]. Dostupné z: <http://kredo.reformy-msmt.cz/podklady-pro-strategicke-rozhodovani-efektivni-financovani>

⁴² *Pravidla pro poskytování příspěvků a dotací veřejným vysokým školám* [online]. Praha: MŠMT, 2015 [cit. 2016-03-08]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/vzdelavani/vysoke-skolstvi/pravidla-pro-poskytovani-prispevku-a-dotaci-verejnym-vysokym-2>

Ukazatel K zahrnuje deset indikátorů, kvality a výkonu a tyto indikátory se aplikují na všechny vysoké školy bez rozdílu a stejným způsobem. Jejich úkolem je podpora kvalitních výstupů vysokých škol.

Konkrétně se jedná o tyto indikátory:

tabulka č. 11: Indikátory kvality a výkonu pro ukazatel K

Indikátor kvality a výkonu pro ukazatel K	100 %
Výsledky výzkumu, vývoje a inovací	34,3 %
Výsledky umělecké činnosti	3,5 %
Účelová neinvestiční podpora výzkumu, vývoje a inovací	4 %
Vlastní příjmy	4 %
Kvalifikační struktura akademických pracovníků	2,6 %
Zaměstnanost absolventů	16 %
Zahraniční studenti	2,6 %
Samoplátci	4 %
Studenti vyslaní v rámci mobilitních programů	14,5 %
Studenti přijati v rámci mobilitních programů	14,5 %

Zdroj: Pravidla pro poskytování příspěvků a dotací veřejným vysokým školám⁴³

Každá vysoká škola se ve sledovaném období nějakým způsobem podílí na celkovém výsledku kvality a výkonu všech vysokých škol jako celku, a samotné přerozdělování potom probíhá tak, že tento podíl odpovídá podílu vysoké školy na finančních prostředcích alokovaných v ukazateli K. Pokud každá jedna vysoká škola zlepšuje své meziroční výsledky a zvyšuje tedy celkový výsledek všech škol, získává více finančních prostředků.

⁴³ *Pravidla pro poskytování příspěvků a dotací veřejným vysokým školám* [online]. Praha: MŠMT, 2015 [cit. 2016-03-08]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/vzdelavani/vysoke-skolstvi/pravidla-pro-poskytovani-prispevku-a-dotaci-verejnym-vysokym-2>, s. 14.

3.2. Další zdroje financování

Součástí příspěvků a dotací poskytovaných ze státního rozpočtu jsou i prostředky z rozvojových programů ministerstva (v roce 2015 tvořily přibližně 6 % příspěvků): Institucionálních rozvojových plánů a Centralizovaných rozvojových programů. Další možností jsou finance z Fondu rozvoje vysokých škol.

Institucionální rozvojové plány

Jejich prostřednictvím získává vysoká škola prostředky na vzdělávací činnost (podle ukazatele I), a to na základě předloženého tříletého plánu, který vychází z vlastního dlouhodobého záměru, a ve kterém uvádí konkrétní cíle, kterých chce dosáhnout, a také ukazatele měření a hodnoty, kterých má být dosaženo. Příspěvek se poskytuje na tři roky a každý rok je vyplácena jedna třetina.

Centralizované rozvojové programy

Jsou řešeny v rámci každoročně vyhlašovaného grantového schématu, které je určeno pro podporu projektů mimo oblast vědy a výzkumu. V posledních letech je takto podporována především vzájemná spolupráce vysokých škol na území ČR, ale také spolupráce tuzemských a zahraničních vysokých škol, a to např. v oblasti informačních systémů, studijních programů, kariérních systémů apod. O výběru projektů k realizaci rozhoduje Rada programů MŠMT. Finanční prostředky na realizaci projektů jsou přidělovány formou dotace.

Mimo tyto prostředky lze také využít možnosti financování z fondu EU.

Operační program výzkum, vývoj a vzdělávání

Jde o víceletý projekt (v současnosti běží programové období 2014-2020), který je v gesci MŠMT, a v jehož průběhu lze čerpat finanční prostředky ze strukturálních fondů EU. Hlavní myšlenkou OP VVV je rozvoj lidských zdrojů pro znalostní ekonomiku, na což navazuje podpora kvalitního výzkumu, pro který klíčovým faktorem kvalifikovaná pracovní síla. Zároveň proběhnou intervence v oblasti vzdělávání k podpoření systémových změn, které by měly vést ke zkvalitnění vzdělávacího systému země. Program tak přispěje k naplnění jedné ze tří priorit Strategie pro inteligentní a

udržitelný růst podporující začlenění (strategie Evropa 2020), a to prioritě „Inteligentní růst“.

Tento operační program je multifundový. Zatímco z Evropského sociálního fondu budou financovány neinvestiční aktivity, z Evropského fondu pro regionální rozvoj naopak investiční aktivity. Alokace představuje 2,77 miliardy eur, tzn. přibližně 1,5 miliardy eur z Evropského regionálního rozvojového fondu (ERDF) a 1,2 miliardy eur z Evropského sociálního fondu (ESF).

Cílem OP VVV je zejména:

1. zvýšení kvality vzdělávání, zajištění podmínek pro kvalitní výzkum, propojení vzdělávání a výzkumu s trhem práce a posílení principu rovného přístupu ke vzdělávání.
2. snížení rizika neúspěchu mladých lidí ve studiu a s tím související zvyšování kvality života a úspěch na trhu práce.
3. spravedlivost, sociální soudržnost, zlepšení kvality a efektivity vzdělávání a odborné přípravy, a rozvoj podnikatelských schopností, a to na všech úrovních vzdělávání.

Prioritní osy OP VVV:

PO1: Posilování kapacit pro kvalitní výzkum – snaha o dosažení špičkové úrovně českého výzkumu v mezinárodním měřítku, zlepšení spolupráce ve výzkumu, zkvalitnění infrastrukturních podmínek pro přípravu budoucích výzkumníků, vytvoření prostředí pro kvalitní řízení výzkumu a zvýšení přínosů výzkumu pro společnost.

PO2: Rozvoj vysokých škol a lidských zdrojů pro výzkum a vývoj – zkvalitnění a otevřenost vzdělávání na vysokých školách společně se zkvalitněním strategického řízení vysokých škol, rozvoj lidských zdrojů pro výzkum a vývoj, včetně podpory výuky spojené s výzkumem, zkvalitnění infrastrukturních podmínek pro zkvalitnění a otevřenost vzdělávání na vysokých školách.

PO3: Rovný přístup ke kvalitnímu předškolnímu, primárnímu a sekundárnímu vzdělávání – vzdělávání na všech jeho stupních s cílem podpořit potenciál každého

jednotlivého žáka, rozvoj klíčových kompetencí, zlepšení kvality a efektivity vzdělávání a odborné přípravy s důrazem na zvýšení jejich relevance k dlouhodobým potřebám absolventů, trhu práce a společnosti.

3.3. Hospodaření veřejných vysokých škol

Hospodaření VVŠ je upraveno § 20 zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách. VVŠ užívá majetek jak k plnění úkolů souvisejících se vzdělávací, výzkumnou, vývojovou a inovační činností, tak i k doplňkové činnosti, která navazuje na činnost vzdělávací a slouží k účinnějšímu využívání lidských a materiálních zdrojů, ale zároveň nesmí ohrozit kvalitu, rozsah a dostupnost činností, pro které je VVŠ zřízená. Stát za závazky VVŠ neručí.

VVŠ účtuje v soustavě podvojného účetnictví, je povinna důsledně oddělovat náklady a výnosy z doplňkové činnosti. Ve všem ostatním pro ni platí obecné předpisy podle zákona č. 563/1991 Sb. o účetnictví.

MŠMT v souladu s § 87 písm. d) a e) zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách provádí kontrolu hospodaření VVŠ a kontrolu využití prostředků poskytovaných VVŠ ze státního rozpočtu z kapitoly 333. VVŠ je každoročně povinna vypracovat a předložit MŠMT výroční zprávu o činnosti, výroční zprávu o hospodaření, dlouhodobý záměr a rozpočet na příslušný rok. Rozpočet nesmí být deficitní.

tabulka č. 12: Obsah povinně předkládaných dokumentů

výroční zpráva o činnosti	výroční zpráva o hospodaření	dlouhodobý záměr
přehled činností vykonávaných v kalendářním roce	roční účetní závěrku a zhodnocení základních údajů v ní obsažených	analýza dosaženého stavu oproti předchozímu DZ ⁴⁴
výsledky hodnocení činnosti vysoké školy	výrok auditora k roční uzávěrce, pokud byla auditorem ověřena	priority rozvoje vzdělávací soustavy a způsobu jejich realizace a podpory
změny vnitřních předpisů a změn v orgánech vysoké školy, k nimž došlo v průběhu roku	přehled o peněžních příjmech a výdajích	cíle a úkoly pro jednotlivé oblasti vzdělávání
další údaje stanovené správní radou veřejné vysoké školy	přehled rozsahu příjmů a výnosů v členění podle zdrojů	návrhy rozvojových programů, včetně účasti v mezinárodních programech
	vývoj a konečný stav fondů	ekonomická část, vč. návrhu finančního zabezpečení stanovených priorit, úkolů a cílů
	stav a pohyb majetku a závazků	
	úplný objem nákladů v členění na náklady pro plnění činností doplňkových a ostatních	

Zdroj: Zákon o vysokých školách⁴⁵

Výdaje školy lze rozdělit na kapitálové, které jsou určeny k nákupu a zhodnocení majetku a na běžné výdaje určené na provoz školy. MŠMT z rozpočtu přispívá také na programy školy, které jsou spolufinancovány Evropskou unií, přičemž výzkum a vývoj je financován zvlášť.

Vysoká škola dle zákona zřizuje tyto fondy:⁴⁶

1. rezervní fond určený zejména ke krytí ztrát na následujících účtovacích obdobích
2. fond reprodukce investičního majetku

⁴⁴ Z hlediska obsahových, kvantitativních a strukturálních cílů, prioritních úkolů, rozvojových programů a efektivity realizovaných opatření.

⁴⁵ Zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů. Dostupné také z: <http://www.msmt.cz/vyzkum-a-vyvoj/zakon-c-111-1998-sb-o-vysokych-skolach>

⁴⁶ Zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů. Dostupné také z: <http://www.msmt.cz/vyzkum-a-vyvoj/zakon-c-111-1998-sb-o-vysokych-skolach>, §18, odst. 6.

3. stipendijní fond
4. fond odměn
5. fond účelově určených prostředků
6. fond stipendijní
7. fond provozních prostředků

3.4. Financování soukromých vysokých škol

S ohledem na zaměření práce považujeme za vhodné se v této kapitole zmínit o financování, potažmo i hospodaření, soukromých vysokých škol, protože se děje z jiných zdrojů než u VVŠ, a považuji ho za předstupeň k pojednání o zavedení školného.

Založení SVŠ povolil zákon o vysokých školách v roce 1998, v rámci podpory diverzifikace vysokých škol. Soukromá vysoká škola je podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách právnická osoba se sídlem, svou ústřední správou nebo hlavním místem své podnikatelské činnosti na území některého členského státu Evropské unie, nebo která byla zřízena nebo založena podle práva některého členského státu Evropské unie, je oprávněná působit jako soukromá vysoká škola a MŠMT jí udělila tzv. státní souhlas.⁴⁷

Soukromé vysoké školy jsou v souladu se zákonem o vysokých školách povinny si samy zajistit finanční prostředky na svou vzdělávací a vědeckou nebo výzkumnou, vývojovou a inovační, uměleckou a další tvůrčí činnost. Mohou ovšem dostat i dotaci od MŠMT.

Příjmy soukromé vysoké školy můžeme rozdělit na:

- Poplatky spojené se studiem
- Dotace MŠMT
- Příjmy z vlastních aktivit
- Sponzorské dary

⁴⁷ Pokud splňuje předpoklad dostatečné záruky pro řádné zajištění vzdělávací a vědecké, výzkumné, vývojové, umělecké nebo další tvůrčí činnosti, má akreditovatelný alespoň jeden studijní program (existuje alespoň jeden návrh studijního programu, k němuž vyslovila souhlas Akreditační komise) a návrhy jejích vnitřních předpisů nejsou v rozporu se zákony či jinými právními předpisy.

Školné

Poplatky za studium se výrazně liší. Záleží na typu, ročníku, studovaném oboru, lokalitě i vyučovacím jazyku. Obecně je dražší magisterské studium, mezinárodní obory a výuka v cizím jazyce. Méně zaplatí studenti na školách mimo Prahu. Prakticky se školné pohybuje v rozmezí od 18 000 do 180 000 Kč ročně. Soukromé školy jsou většinou poměrně vstřícné co se týče placení a studentům nabízí různá stipendia a motivační programy, tzn. za vynikající studijní výsledky mohou dostat slevu.

Poplatky spojené se studiem stanoví soukromá vysoká škola ve svém vnitřním předpise. Školné tvoří převážnou část příjmů soukromé vysoké školy. Dalšími příjmy jsou příjmy z doplňkové činnosti, darů, grantů, dotací a z poplatků za přijímací řízení aj.

Dotace od MŠMT

MŠMT může poskytnout škole dotaci na uskutečňování akreditovaných studijních programů a programů celoživotního vzdělávání, a to za podmínky, že SVŠ působí jako obecně prospěšná společnost (v roce 2015 to bylo 35 SVŠ z celkových 41) a uskutečňuje akreditovaný studijní program ve veřejném zájmu. Výše dotace se určuje podle předloženého dlouhodobého záměru a při posuzování se přihlíží k typu a náročnosti akreditovaného programu, počtu studentů a výsledků dosažených na poli vzdělávací a vědecké, výzkumné, vývojové, umělecké nebo další tvůrčí činnosti a její náročnosti.

SVŠ také mohou zažádat o dotace na ubytovací a sociální stipendia na základě posouzení jejich žádosti dle Pravidel pro poskytování dotací soukromým vysokým školám Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy podle zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů. V roce 2014 soukromé vysoké školy obdržely:

Celkem	62 978 000 Kč
(vše jako neinvestiční prostředky)	
z toho na činnost	39 688 000 Kč
z toho na výzkum a vývoj	23 289 000 Kč

Celková částka 39 688 tis. Kč na činnost obsahuje zejména:

dotace na sociální stipendia a na ubytovací stipendia	30 013 000 Kč
Vysoké škole zdravotnické, o. p. s	8 219 000 Kč ⁴⁸
Na realizaci projektů OP VK obdržely SVŠ napříč různými paragrafy rozpočtové skladby celkem	12 123 000 Kč

Příjmy z vlastních aktivit

Výše příjmů z vlastních aktivit je závislá na možnostech jednotlivých škol a je ovlivněna právními předpisy. K těmto výnosům patří např. finanční prostředky získané pronájmem nemovitostí patřící soukromé vysoké škole.

3.4.1. Kvalita soukromých vysokých škol

V současné době se začíná zdát, že boom soukromých vysokých škol již skončil a pokles zisku je znát i u těch největších. Od roku 2010 do roku 2015 výrazně klesl počet poprvé přijatých studentů, a to z 12 313 na 5 741, tedy o 46 %. Některé školy přestaly uskutečňovat vzdělávací činnost v tom smyslu, že nepřijímají nové studenty, ale jen nechávají dobíhat vyšší ročníky. Řešení tohoto problému se momentálně vidí v orientaci na studenty z východu, tedy z Ruska, Ukrajiny, Číny atd., a to zejména proto, že studium v cizím jazyce je dražší. Další aspekt, ze kterého soukromé školy těží jsou úzké spojení s praxí, stáže ve velkých firmách a vazby na potencionální zaměstnavatele.

V letošním roce se také poprvé za historii existence soukromých vysokých škol stalo, že se jedna ze SVŠ dostala do insolvence a její studenti tak, přestože platili školné, odchází bez možnosti obhájení práce a vykonání státní závěrečné zkoušky a tedy bez titulu.

⁴⁸ Jedná se o prostředky ze státního rozpočtu, platba za závazek veřejné služby uskutečňování akreditovaného studijního programu „ošetřovatelství“.

Kvalita SVŠ není obecně považovaná za příliš dobrou a vypadá to, že se ještě rapidně zhorší. Do nynějška totiž udělovala akreditace soukromým školám Akreditační komise závislá na MŠMT. Novela zákona o vysokých školách schválená v lednu 2016 stanovuje nová pravidla. *„Akreditace bude svěřena jednomu správnímu orgánu – Národní akreditační agentuře, která bude ve svém rozhodování nezávislá na ministerstvu, ale bude respektovat vyhlášené standardy. Národní akreditační agentura bude ústředním orgánem státní správy (podle kompetenčního zákona č. 2/1969 Sb.)“*⁴⁹

Pokud škola prokáže, že má dobře zvládnuté vnitřní hodnocení, a je schopna si ohlídat kvalitu vyučovaných předmětů, může získat institucionální akreditaci v dané vzdělávací oblasti. To v praxi bude znamenat, že pokud ji škola získá pro oblast ekonomie, může si obory jako např. podniková ekonomie akreditovat sama. Akreditační úřad se bude sestávat z patnáct členů. Pět jich má být z praxe, jeden student, zbytek lidé potom z akademického prostředí. Jeho předseda a místopředsedové už nebudou smět vyučovat na vysokých školách.

⁴⁹ *Novela zákona o vysokých školách*. 2015. Dostupné také z: http://www.ff.cuni.cz/FF-9324-version1-novela_zakona_o_vs_katalog_uno.pdf

4. Školné a možnosti jeho zavedení

4.1. Východiska

Je všeobecně známo, a také údaje hovoří naprosto jasně, že oblast školství je výrazně podfinancována. Rozpočet je rok od roku nižší, ačkoliv nároky na vysoké školy a školství obecně stoupají, a ani v tomto roce se neočekává výrazné zlepšení a navýšení. Můžeme tedy uvažovat o dvou alternativách. Buď se nakonec finance najdou, což je ovšem spíše nepravděpodobné, nebo se nenajdou, a dojde ke stagnaci školství. Jak již bylo řečeno výše, ČR vydává na školství jen něco kolem 3 % HDP (a některé zdroje uvádí i nižší čísla), a aby se toto číslo posunulo, musela by od státu přijít několika miliardová investice.

Poměrně kontroverzním a velmi diskutovaným tématem, od kterého je očekáván větší tok finančních prostředků do terciárního vzdělání, je školné. Prakticky se toto téma diskutuje již od roku 1995, ale v posledních letech diskuze poněkud utichla, neboť ministry školství byli od roku 2012 až doposud dva členové ČSSD, která jakožto strana se jasně vyjádřila v tom smyslu, že návrh školného nepodpoří, a v případě, že by byl ministrem Dobešem v roce 2012 schválen, ho při nejbližší příležitosti zruší.

Školné je v západním světě běžnou součástí vysokého školství, má své klady i zápory a v České republice má mezi lidmi zejména značnou negativní odezvu.

Ještě než se dostaneme ke školnému jako takovému, považujeme za nutné se zmínit o dvou typech plateb, které by sice nepřinesly tolik peněz, ale zároveň by se možná nezvedala tak velká vlna nevole, a také by se tímto mohl částečně vyřešit problém množství studentů, kteří pokračují v navazujícím magisterském studiu.

Prvním typem jsou „rozdílné platby podle úrovně studia“. V mnoha zemích je obvyklá struktura poplatků, kdy studenti platí rozdílné poplatky podle úrovně studia: velmi nízké nebo žádné u pregraduálních programů, vyšší u postgraduálních programů, mezinárodních studentů a v některých případech i u dospělých studentů.

Druhým typem jsou pak „duální poplatky“. Většina studentů má nárok na do značné míry dotovaná studijní místa, za která neplatí žádné nebo jen malé poplatky, kdežto vyšší tržní poplatky, které se blíží nebo odpovídají plným nákladům na studium,

se platí ve studijních programech s vysokou poptávkou, např. obchod a právo.⁵⁰ Tento model je aktuálně používán např. v Austrálii, podrobněji jej popíši níže.

Tyto možnosti se navzájem nevylučují a je možné je kombinovat. Tedy například zavést model, kdy studenti magisterského programu platí více než studenti bakalářského, nebo studenti oboru s nižší prioritou platí více než studenti s vyšší prioritou, kteří platí méně nebo vůbec.

Poslední mechanismus, který lze použít k soukromému financování, který ovšem se školným nesouvisí, je financování skrze průmysl, podporující univerzitní výzkum a budoucí povolání.

4.2. Přímé školné

Nejjednodušší, a co do administrativy nejméně nákladné, je přímé školné. V zásadě se jedná o placení školou předem určené částky na začátku semestru nebo akademického roku. Jde o stejný princip jako používají soukromé vysoké školy.

Tento systém je však sociálně nespravedlivý, neboť jednoznačně zvýhodňuje studenty z movitějších poměrů. Forma přímého školného také vyvíjí tlak na samotné studenty, kteří, nemají-li peníze, a nejsou si tudíž schopni zajistit financování z vlastních zdrojů, budou muset sáhnout po půjčce od banky (nebo i nebankovní instituce). Dalším negativem bude výběr oborů. Studenti si budou spíše vybírat obory, po absolvování kterých budou mít lepší šance na uplatnění a větší výdělky, a to vše bez ohledu na jejich osobní preference a přání. Dalším rizikem je zánik studijních oborů které nejsou v ohledu budoucích výdělků tak lukrativní. Na druhou stranu za pozitivum se dá považovat to, že tato koncepce by mohla snížit počet tzv. věčných studentů a těch, co si jdou vysokou školu „jen zkusit“, a odejdou po prvním semestru/roce a zabírají tak kapacitu těm, kteří chtějí opravdu studovat.

⁵⁰ *Tématické hodnocení terciárního vzdělávání v České republice: Zpráva hodnotitelů* [online]. s. 91 [cit. 2016-04-17]. Dostupné z: http://www.csvs.cz/projekty/2006_OECD/Country_Note_PRACOVNI_ceska%20verze.pdf, str. 31

4.3. Odložené školné

Z hlediska sociální spravedlnosti je odložené školné lepší volbou než přímé školné. Student totiž po dobu studia nemá povinnost cokoli hradit. Tato povinnost přijde až po absolvování vysoké školy, kdy nastoupí do zaměstnání a jeho plat překročí stanovenou výši, např. 1,5 x průměrné mzdy. Princip je tedy prostý: student dostuduje a z toho, co vydělá, což je v průměru asi tak o 30 % více, než vydělá středoškolák, zaplatí, co mu vysoká škola dala. Jde v podstatě o daň z vyššího příjmu. Poté bude absolvent určitou dobu splácet procenta ze svého příjmu, nebo z jeho části, která je nad stanovenou hranicí. Tento systém může být různě upravován, a to například stanovením věkové hranice, po překročení které již nebude povinnost školné splácet, nebo slevou při splacení celé částky navíc. Při tomto scénáři ovšem dochází k sociální nerovnosti. Student z bohaté rodiny zaplatí hned a se slevou, ale student z chudé rodiny, který nemá možnost splatit celou částku najednou, zaplatí celou sumu a ještě ji bude léta splácet.

Tento systém placení školného odstraňuje bariéru rozpočtové omezenosti domácnosti a existuje několik variant, jak ho zrealizovat⁵¹:

1. odváděním procentuálně stanovené částky z příjmu po celé období profesního uplatnění (tzv. časově neomezená absolventská daň)
2. odváděním procentuálně stanovené částky z příjmu po definovanou dobu (tzv. časově limitovaná absolventská daň)
3. odváděním procentuálně stanovené částky z příjmu do doby splacení neúročeného závazku, přičemž přímá platba je zvýhodněna (tzv. australský systém HECS)
4. odváděním procentuálně stanovené částky z příjmu do doby splacení úročeného závazku (uplatněno ve Velké Británii, u nás v návrhu zákona o změně financování na vysokých školách z r. 2002)

V tomto případě jde spíše o to, že se vysoká škola podílí na úspěších svých absolventů, než že se absolventi finančně podílí na nákladech vysoké školy. Tento

⁵¹ MATĚJŮ, Petr a N BARR, SIMONOVÁ, Natalie (ed.). *České vysoké školství na křižovatce: investiční přístup k financování studia na vysoké škole v sociologické reflexi*. Vyd. 1. Praha: Sociologický ústav Akademie věd ČR, 2005., str. 45.

princip na jedné straně předpokládá silnější vazbu mezi studentem a vysokou školou. V zájmu vysoké školy by mělo být co nejlepší profesní uplatnění absolventů, aby co nejdříve došlo k překročení výše platu, od kterého se potom splácí školné. Úskalím toho ovšem je, že se absolventi budou snažit se povinnosti placení vyhnout, například nepřiznáním výše platu, přesídlením do jiného státu, kde jim povinnost placení nevystává atd.

Na straně druhé je to z pohledu studenta princip poměrně demotivující. Protože student neplatí hned, ale bude platit až v budoucnu, nebude vztah student–vysoká škola vztahem zákazník–poskytovatel vzdělání. Také vysokým školám z tohoto principu neplynou žádné zvláštní výhody. Než totiž absolventi dosáhnou nadstandardního platu, uplyne třeba i deset let, a při funkčním období rektora, tj. 4-8 let, jistě nebude moc ochoty dělat nepopulární kroky, ze kterých by měl težit až jejich nástupce.

Podívejme se nyní na dva nejznámější zástupce odloženého školného. HECS je australský systém, zatímco MyRichUncle se používá v USA.

HECS – V Austrálii byla finanční spoluúčast studentů na nákladech vyššího vzdělání zavedena v roce 1989 (tzv. Higher Education Contribution Scheme - HECS; od roku 2005 je program přejmenován na Higher Education Loan Programme - HELP). Šlo o vůbec první program odloženého školného na světě, jenž byl zaveden v celostátním měřítku. Princip spočívá v tom, že student si může zaplacení školného odložit až do doby, kdy školu dokončí a vstoupí na profesní trh. Jeho platební povinnost vzniká teprve v okamžiku, když jeho výdělek překročí zákonem stanovenou minimální hranici. Výše splátek přitom není fixní, nýbrž je určena procentem z absolventova skutečně dosaženého příjmu. Splácení závazku se tudíž odvíjí od absolventovy schopnosti splácet. Čím více vydělává, tím větší částku splácí a naopak. Pokud jeho příjem nepřesáhne onu minimální hranici, není povinen odvádět ze svého příjmu nic. Student si před zápisem ke studiu na další rok může vybrat, zda školné zaplatí okamžitě, anebo zda si placení školného odloží až do doby, kdy jeho výdělek přesáhne minimální zákonnou hranici. Uhradí-li student uhradí školné okamžitě, obdrží 20 % slevu na školném. Tato sleva jde na úkor státu, nikoli na úkor univerzity coby konečného příjemce školného. Státní půjčky na školné se splácejí prostřednictvím daňového

systému. Tím se výrazně snižují administrativní náklady na výběr splátek a zvyšuje se i úspěšnost výběru. Státní půjčka na školné není explicitně úročena. Nominální výše dluhu se navyšuje jen o růst cenové hladiny (inflaci). Jistý prvek úročení ovšem fakticky představuje sleva na školném, neboť ten, kdo si školné odloží, zaplatí na školném celkově více (v reálném vyjádření), než by býval zaplatil při okamžité platbě. Nicméně jakmile si student školné odloží, jeho dluh úročen není a není tedy motivován k tomu, aby se snažil dluh splatit co nejdříve. To mimo jiné znamená, že pro další půjčky je k dispozici méně prostředků, než by potenciálně mohlo být.⁵²

MyRichUncle – Společnost s názvem MyRichUncle založili v roce 1999 dva američtí ekonomové indického původu Vishal Garg a Raza Khan. Jedná se o program, který se zabývá investicemi do vzdělání a poskytuje studentům peněžní prostředky na vzdělávání (nejen na školné, ale i na další výdaje). Po ukončení studia platí absolvent fixní procento ze svého příjmu po předem určenou dobu (např. 3 % po dobu 10 až 15 let). Investice do vzdělání nejsou půjčky, což v praxi znamená, že zde není základ půjčky nebo úrok, a také že není závazek zaplatit nazpět částku, kterou student zpočátku dostal. Investice do vzdělání jsou navrženy tak, aby pomohly studentům vyplnit mezeru mezi tím, co oni mají a co ještě potřebují. Studenti, kteří po tom, co dostali stipendium, grant a státní půjčku, mohou nyní využít investice do vzdělání, aby pokryli zbývající náklady.

Systém funguje tak, že student zadá požadavek, kolik potřebuje prostředků na financování svého studia, uvede, na jakou univerzitu a obor byl přijat, společnost nabídky uspořádá a nabídne je potenciálním investorům (finančním skupinám pracujícím s tzv. dlouhými penězi, např. životním a penzijním pojišťovnám apod.). Bez problému jsou akceptovány všechny nabídky od studentů přijatých na dobré (nejen špičkové) univerzity. Tím byl jednou provždy vyřešen problém omezení přístupu ke špičkovému vzdělání dětem z chudších domácností. Zesílil tlak na kvalitu poskytovaného vzdělání a zvýšila se konkurence mezi univerzitami. V současné době vstupují na americký trh poskytování obdobných půjček další společnosti.⁵³

⁵² ŠUSTER, Matěj. Odložené školné v Austrálii [online]. [cit. 2016-04-06]. Dostupné z: <http://www.libinst.cz/clanky-a-komentare/1730-odlozene-skolne-v-australii/>

⁵³ VALENČÍK, Radim. České vysoké školství: O co jde při financování [online]. [cit. 2016-04-06]. Dostupné z: http://www.vsfs.cz/teoreticky_seminar/ceske_vs.htm

Výhody MRU:

- Nezáleží na tom, o kterou školu se student uchází nebo kterou školu navštěvuje.
- Student se vyhýbá vyčerpání osobních a rodinných úspor a penzijního spoření. Mnoho rodin si bere hypotéku nebo vybírají hotovost z penzijního připojištění, aby mohli poslat své děti do školy.
- Studenti nejsou po ukončení studia omezeni pevnými dluhovými splátkami.
- Student si nemusí shánět brigádu a může se plně věnovat studiu.
- Pevné splátky úvěru by neměly diktovat kariéru, měly by zaručit svobodu pro výběr povolání.

4.4. Absolventská daň

Absolventská daň je jistou formou odloženého školného, kdy student splácí škole určité procento ze svého platu. Na rozdíl od odloženého školného ale bude platit po celý svůj život. Tyto peníze potom nejdou vysoké škole, ale putují do státního rozpočtu.

Na vzdělání se pohlíží jako na investici do budoucna, která je placená z veřejných výdajů. Jelikož vysokoškolské vzdělání předpokládá vyšší plat a daně platí i občané s nižším vzděláním, tito mají logicky výhrady k financování vysokých škol z jejich peněz. Výhodou je tedy přenesení daňového břemene na skutečného spotřebitele. Dalším kladem je administrativní jednoduchost v porovnání se studentskou půjčkou. Zavést absolventskou daň a její vybírání by bylo jednodušší, než řešit půjčku pro každého studenta jednotlivě.

Tento systém je ovšem nespravedlivý v tom, že úspěšnější absolventi zaplatí mnohonásobně více, než ti méně úspěšní a více, než jejich studium ve skutečnosti stálo. Další nevýhoda tkví ve faktu, že daň se vztahuje jen na absolventy, a její zavedení by nepomohlo redukovat počty studentů, kteří studiem jen odkládají vstup do aktivního pracovního procesu, ovšem studium nedokončí.

4.5. Argumenty pro a proti

Školné představuje dodatečný zdroj financí pro terciární vzdělávání a student se tak spolupodílí na financování svého studia. Jde o spravedlivější rozdělení nákladů mezi stát a konečného uživatele, který tímto získává na trhu práce lepší uplatnění a vyšší finanční ohodnocení. Lidé s terciárním vzděláním pobírají vyšší mzdu, ale na druhou stranu také odvádějí vyšší daně z příjmu, ipso facto nezatěžují sociální systém. Zavedení školného má mnoho příznivců a odpůrců a oba dva tábory předložily množství argumentů.

Nyní si tedy uveďme nejčastější argumenty pro a proti zavedení školného.

Argumenty pro:

- Zvýšení šancí na získání VŠ vzdělání pro uchazeče z hůře sociálně postavených rodin.
- Zdroj dodatečných finančních prostředků pro rozvoj kvalitnějších a poptávaných vysokých škol, které budou moci pružněji reagovat na poptávku.
- V určitém rozsahu volně stanovitelné školné (stropy) může fungovat jako autoregulační nástroj a jako další informační signál o souladu nabídky s poptávkou v systému, kde jsou míra autoregulace a rozsah informací stále nedostatečné.
- Dodatečná motivace k racionálnější volbě studia (druh, forma, obor) a studijního úsilí na straně uchazečů a studentů.
- Vyvolání tlaku na školy nabízet kvalitní vzdělání co do rozsahu, obsahu i formy.
- Určité narovnání velkých rozdílů mezi zdroji příjmů soukromých vysokých škol a veřejných vysokých škol.
- Vytváření konkurenčního prostředí mezi jednotlivými vysokými školami.
- Zavedení školného zvýší zájem VVŠ o uplatnitelnost absolventů.
- Oslabení závislosti VVŠ na příjmech od státu.
- Placením školného se studenti stávají zákazníky vysokých škol, školy jim poskytují služby a mohou tedy mluvit do personálních záležitostí.

- Průměrná doba studia se zkrátí a studovat budou jen ti, kteří opravdu chtějí.
- Stát může formou spoluúčasti na splátkách školného podpořit zájem o práci v některých profesích veřejného zájmu jako je například učitelství namísto neefektivní nadměrné podpory souvisejících studijních oborů a oblastí, kde je omezená záruka, že absolvent skutečně bude pracovat v profesi veřejného zájmu.
- Možnost částečně zpoplatnit stále rostoucí počet zahraničních studentů na VVŠ.

Argumenty proti:

- Prohlubování sociální nerovnosti. Půjčky a odložené školné budou působit tlak na studenty ze sociálně slabších rodin, kteří kvůli obavám z neúspěchu nebudou mít odvahu si na vzdělání půjčit.
- Zánik některých oborů, u kterých bude zřejmé, že z nich po jejich absolvování neplyne velký příjem.
- V případě odloženého školného hrozí investorovi riziko nesplácení, absolventi se budou snažit se různými způsoby placení vyhnout.
- Příjmy ze školného by nijak zvlášť neposílily vysokoškolské rozpočty a navíc by hrozil odliv financí z veřejného rozpočtu.
- Na soukromých školách můžeme vidět, že placení školného ještě není zárukou vysoké kvality poskytovaných služeb. Model „více zaplatím, dostanu lepší služby“ v tomto případě nefunguje.

Zamyslíme-li se nad školstvím hlouběji, měli bychom dojít k závěru, že argument sociální nespravedlnosti školného je jen kapkou v moři. Školství je nespravedlivé i bez školného. I za současného stavu mají jedinci z hůře sociálně situovaných rodin zcela odlišnou výchozí pozici oproti svým kolegům z majetnějších rodin. Náklady na vzdělání, které nesou studenti nebo jejich rodiče zahrnují nejen případné školné, ale i ostatní školní výdaje a také náklady obětované příležitosti. Většina z těchto studentů nejde studovat a raději nastoupí do zaměstnání, neboť rodina si nemůže dovolit přijít o tento příjem a ještě potomka živit na studiích. Také

rodinné zázemí je rozhodující Podle statistik má v České republice uchazeč, jehož rodiče mají základní vzdělání čtyřikrát menší šanci být přijat na VŠ než uchazeč s vysokoškolsky vzdělanými rodiči.

Další skutečností je nespravedlnost směrem k daňovým poplatníkům. Školství je placeno z daní, které platí všichni bez rozdílu (bezdětní, chudí, bohatí...). A přitom nemají možnost se rozhodnout, jaký druh lidského kapitálu chtějí ze svých daní podporovat. Otázkou je, zda by uklízečka s minimální mzdou chtěla dobrovolně podporovat studia japanologa.

Jedním z častých argumentů je také to, že vzdělání je pozitivní externalita a jako taková by měla být bezplatná. Absolventi pobírají vyšší plat a jsou obecně považováni za uvědomělejší a za zodpovědnější voliče. Na druhou stranu ale tento názor nadřazuje vysokoškolsky vzdělanou populaci nad ostatní se středoškolským nebo základním vzděláním a říká tím tedy, že uklízečka nebo strojvedoucí jsou pro společnost menším přínosem. Ovšem ne všichni studenti vysokých škol, doktory a právníky navvímáme. studují z čistě altruistických pohnutek a z touhy po službě lidstvu, i vysokoškolákům jde o budoucí mzdu, prestiž atp. Každý jedinec je motivovaný v první řadě sebezájmem. Stejně tak lidé s nižším vzděláním musí zajistit živobytí své rodině, tedy ani v jednom z případů nejde o altruismus. Na druhou stranu lékař byl při výběru budoucího povolání s velkou pravděpodobností ovlivněn přáním pomáhat druhým a kuchařka zase může pociťovat zadostiučinění, že její jídlo strážníkům chutná. Takže pozitivní externality evidentně nejsou doménou jen vysokoškolsky vzdělaných lidí.

O pozdvižení kvality vysokých škol můžeme také polemizovat. Nemůžeme sto procentně předpovídat, že studenti budou po kantorech chtít, aby z nich tahali maximum a nebudou naopak žádat, aby jim cestu k diplomu usnadnili. Také přilákání vědeckých kapacit z praxe nebo dokonce z ciziny je sporné. Taková investice by totiž musela být vskutku astronomická. A pak je tu finanční otázka. Jak vysoké by muselo být školné, aby došlo k výraznému nárůstu financí? Pokud předpokládáme neoptimističtější částku 15 000 za rok, tak ročně by se jednalo o necelých pět miliard, a to je opravdu málo, vezmeme-li navíc v úvahu poplatky související s výběrem školného, a také to, že po zavedení školného by se objevily tendence dávat vysokým školám méně financí ze státního rozpočtu.

Koncept školného, který by se měl zavést u nás vychází z australského systému. Snahou je tedy převzít systém od země, ve které funguje, ale která je kulturně, sociálně i finančně někde zcela jinde než Česká republika. Již to naznačuje, že tento krok nebude úspěšný. Hlavně není jasné, jak se postavit k problému vymahatelnosti. Absolventi se budou logicky snažit placení vyhnout a budou tedy uzavírat se zaměstnavatelem smlouvy, ve kterých bude přiznaný nízký plat a zbytek budou dostávat na ruku. Nebo se možná rozhodnou pro emigraci, Austrálie samotná se právě s tímto potýká. Je známo, že má vysoký podíl absolventů vysokých škol, kteří migrují v důsledku neochoty platit školné.

Za zmínku stojí, že koncept „školného“ je u nás v podstatě zaveden ve skryté formě již od roku 1992. Některé veřejné vysoké školy totiž, pokud mají převis uchazečů na daný studijní obor, kteří sice splnili podmínky přijetí, ale nebyli přijati z kapacitních důvodů, mohou tyto studenty převést do placeného programu celoživotního vzdělávání až do 60% praktické délky studia, poté je převedou do neplacené formy (neboť přijímací zkoušku již udělali) a 40% studia dostudují zdarma.

Jedno je jasné: pokud se vláda rozhodne pro školné, nemělo by být příliš komplikované a musí mu předcházet zavedený systém studentských půjček.

4.6. Školné v zemích OECD

Narůstající expanze studentů i ekonomická krize a tlak na veřejný rozpočet jsou důvodem změny výše a podoby školného v zemích OECD. V souvislosti s tím se také prohloubila debata na téma relevance a efektivnost vysokoškolského vzdělávání. V současnosti je školné zavedeno ve 14 z 25 států OECD. Obecně můžeme vymezit čtyři typy: skandinávský model, anglosaský model, asijský model a evropský model. Podívejme se nyní na to, co je jejich principem.

Skandinávský model

Tento model je využíván v severských zemích (Švédsko, Finsko, Dánsko, Norsko, Island), z pohledu studenta je velmi výhodný a přispívá ke spravedlivějšímu přístupu k vysokoškolskému vzdělání. Studenti po dobu studia nic neplatí a navíc mají nárok na nějakou formu podpory, buď stipendium nebo alespoň studentskou půjčku,

výhodně úročenou a s garancí státu. Školné je vybíráno formou progresivní daně z příjmu. Nejde ovšem o absolventskou daň v pravém slova smyslu, neboť tu platí jen absolventi vysokých škol, narozdíl od tohoto případu, kdy vyšší daň odvádí všichni, kdo mají vyšší mzdu (tedy i ti, co vysokou školu neabsolvovali). Stát tímto způsobem získává nazpět část svých výdajů na školství. Na druhé straně, v těchto zemích není tak propastný rozdíl mezi platy středoškoláků a vysokoškoláků, jako je třeba u nás. Poslední dobou dochází v tomto systému ke změnám, například se zavádějí poplatky spojené s prodlužováním studia, stipendia se mění ve studentské půjčky, zavádí se školné pro zahraniční studenty atd.

Anglosaský model

V různých podobách ho můžeme najít v řadě anglosaských zemí (Velká Británie, USA, Kanada, Austrálie, Nový Zéland). Principem je platba školného teprve po nástupu do zaměstnání a dosažení určité míry výdělků. Pokud student této míry nedosáhne do určitého počtu let, přechází povinnost uhrazení půjčky na stát. Student sice na vzdělání musí vynaložit hodně peněz, ale současně je velké množství stipendií jak od soukromých poskytovatelů, tak od veřejných, které může čerpat. V anglosaském modelu je z pochopitelných důvodů vyvíjený velký tlak na vysokoškolské instituce, aby zajistily kvalitní vzdělávání a absolvent co nejdříve dosáhl požadovaného příjmu, ze kterého školné splatí.

Asijský model

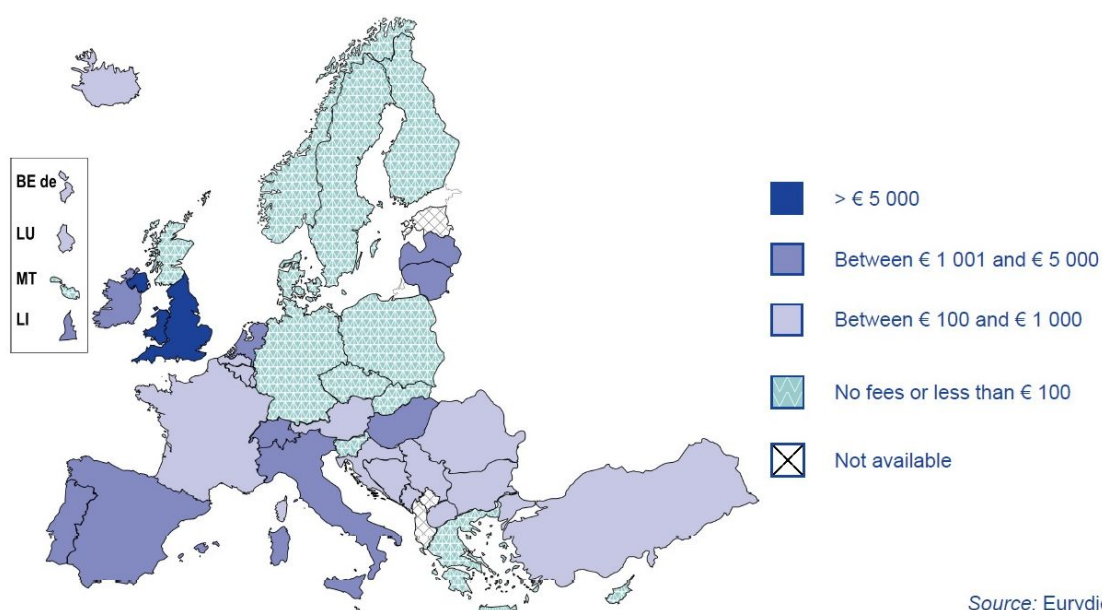
Model využívaný zejména v Korei a Japonsku (ale i v jiných asijských zemích). Pro studenty je značně nevýhodný. Výše školného je závratná a podpora nulová. V těchto zemích jsou totiž školy financované z více jak 50 % ze soukromého sektoru, a to z části od podniků a z části školným vybíraným od studentů. Způsob získání financí od podniků je složitá a většinou předpokládá, že se představitelé firem stanou členy správní rady univerzity a mají rozhodovací pravomoc. Rodiče studentů se ocitají pod velkým ekonomickým tlakem a studenti pod velkým psychickým tlakem. Vysoké vzdělání je ekonomicky podmíněno a přispívá k sociální nerovnosti. I v tomto modelu vlivem globalizace dochází ke změnám, například zvýšením úpravně státní podpory studentů, což má vést k větší sociální rovnosti.

Evropský kontinentální model

Rozrůzněnost evropských modelů financování školného je značná, proto se tedy zahrnuje do jednoho globálního. Hlavním znakem těchto systémů (v zemích jako Rakousko, Belgie, Španělsko, Itálie) je poměrně nízké školné a současně nerozvinutý systém podpory studentů. Školství v evropských zemích je totiž do jisté míry financované i státem. Poměry jsou v jednotlivých státech různé. Rakousko a Itálie sice zavedli školné, ale ve srovnání s anglosaskými taxami je dosti nízké. V Německu se školné postupně ruší, a tím více začíná přecházet na skandinávský model.

Následující obrázek ilustruje výši poplatků (včetně školného a správních poplatků) v první cyklu terciárního vzdělávání.

obrázek č. 1: Výše poplatků v první cyklu terciárního vzdělávání

Zdroj: Eurydice⁵⁴

⁵⁴ *National Student Fee and Support Systems in European Higher Education 2015/16* [online]. In: . [cit. 2016-04-17]. ISBN 978-92-9201-975-4. Dostupné z: <http://eacea.ec.europa.eu/education/eurydice/img/covers/189EN.pdf>

4.7. Možnost privatizace

Nabízí se samozřejmě možnost, že by se veřejné vysoké školy privatizovaly. Otázka ovšem zní, zda by to terciárnímu vzdělávání pomohlo a jak by potom celý systém vypadal. Nejprve si položíme otázku, co by se stalo, kdyby byly všechny vysoké školy soukromé. Veřejná škola získává prostředky ze státního rozpočtu a nemusí v konkurenčním prostředí bojovat o studenty, tudíž vzniká případ monopolu. Vliv konkurence by v realitě znamenal zkvalitňování výuky, materiálního a technického vybavení a v podstatě maximalizování vlastní atraktivity a kreditu u veřejnosti. Toto by se mohlo uskutečnit za předpokladu, že by se vysoké školství vymanilo ze své závislosti na veřejných financích. V důsledku vysoké zainteresovanosti související se soukromým vlastnictvím by došlo i k efektivnější alokaci zdrojů plynoucích do školství. Stát ovšem vytváří mnohé bariéry vzniku soukromých škol. Je například nutné vyjádření úřadu práce o poptávce po absolventech daného oboru. Podle některých názorů se české vysoké školství ustálí až ve chvíli, kdy bude zrušeno MŠMT a celkové dotování školství se dostane na čistě tržní základ, kdy budou studenti a rodičové žáků sami rozhodovat o tom, která škola je dost životaschopná na to, aby přežila, a která nemá na trhu vzdělávání co pohledávat. Je to radikální postoj, ale má celou řadu logických argumentů.

Pak je zde návrh bývalého ministra školství z roku 2012, který sice nebyl schválen, ale stojí za povšimnutí. Premisou mělo být, že by veřejné vysoké školy měly možnost majetkově vstupovat do firem. Rozhodovala by o tom rada vysokých škol, jejímiž členy by mohli být např. politici, podnikatelé a jiní „lidé z praxe“. Třetinu rady by jmenoval rektor, druhou třetinu ministr. Nejmenší možný počet členů rady by byl devět lidí a usnášeníschopná by byla v momentě, kdy by se sešlo nejméně pět členů. Ti by přijímali rozhodnutí nadpoloviční většinou, tedy přesně tou třetinou členů, které navrhuje rektor, nebo ministr, a naplnění obchodních, potažmo politických, zájmů osob v radě by byl velmi snadný. Z tohoto důvodu panovaly velké obavy ze strany vysokých škol, které se oprávněně bály o svůj osud a majetek.

4.8. Půjčky na vzdělávání v Evropě

Půjčky na vzdělání poskytuje 33 evropských zemí. Veřejné systémy půjček existují ve 22 zemích, ve zbytku zemí jsou spravovány soukromými nebo nezávislými institucemi, které přebírají finanční riziko. Všechny tyto systémy zajišťují půjčky na vysokoškolské vzdělávání, řada zemí takto podporuje také odborné vzdělávání a přípravu (OVP). Výjimkami, které půjčky neposkytují, jsou Česká republika, Irsko a Rumunsko. Dotupnost a existence půjček na vzdělávání úzce souvisí se skutečností, že v mnoha zemích se platí školné i na veřejných vysokých školách. Půjčky na OVP jsou potom využity na přípravu pro specifická povolání.

Maximální částka, kterou si studenti mohou půjčit, se liší stát od státu a stěžejní jsou pro ni životní úroveň a náklady. Nejmenší náklady jsou v Makedonii, největší potom na Kypru. Průměrné úroky se pohybují od 1 % (Island) do 10,5 % (Řecko), polovina z nich je variabilních, v druhé polovině se úroky nemění. Některé země poskytují půjčky i zahraničním studentům a 29 zemí poskytuje půjčky i na studium v zahraničí. Pokud jde o zahraniční studenty, musí splnit přísnější podmínky, jako například povolení k pobytu, nebo dodatečnou záruku za půjčku.

Většina systémů nabízí jednoduché administrativní podmínky splácení hypotečního typu, kdy se fixní částka platí po předem danou dobu v pravidelných intervalech. Existují i půjčky s flexibilním splácením, ale to je administrativně náročnější a prodlužuje se doba, po kterou se půjčka splácí. Tyto půjčky mohou být svázané s příjmem, mít zabudované zabezpečení pro neočekávané životní události, možnosti splácet v kratším či delším čase a odkladné lhůty.

„Stát se na systémech půjček podílí subwencemi, které mohou být přímé (například půjčky s nižšími než tržními úrokovými mírami) nebo bezúročné, odkladné lhůty pro splácení, nebo dokonce odepsání půjčky. Nepřímé subvence mají obvykle formu státních záruk, které snižují riziko věřitele. Podle zprávy Cedefopu mohou obecné subvence, které jsou příliš vysoké a snadno dostupné, vést k „efektu výhody“ – kdyby se podpora týkala lidí, kteří by se vzdělávání účastnili i bez půjček. Je zde také riziko, že peníze budou použity na jiné účely než ty, pro které byly původně zamýšleny.“⁵⁵

⁵⁵ Vzdělávání: čtvrtletník Národního ústavu pro vzdělávání [online]. Praha, 2012, 1(2/2012) [cit. 2016-04-05]. ISSN 1805-3394. Dostupné z: http://www.nuv.cz/uploads/Periodika/VZDELAVANI/2_12.pdf, str. 12

tabulka č. 13: Přehled zemí a systému jejich půjček na vzdělávání

Země	Stupeň vzdělávání
Bulharsko, Kypr, Itálie, Lotyšsko, Litva, Lucembursko, Portugalsko, Slovensko, Španělsko (Katalánsko), Island, býv. Jug. republika, Makedonie, Francie	Vysokoškolské vzdělávání
Německo, Maďarsko, Polsko	Vysokoškolské vzdělávání; další OVP
Rakousko, Estonsko, Turecko	Postsekundární (neterciární) vzdělávání; Vysokoškolské vzdělávání
Spojené království	Středoškolské vzdělávání; Vysokoškolské vzdělávání; další OVP
Belgie (Valonsko), Dánsko, Finsko, Nizozemsko, Řecko	Středoškolské vzdělávání; Postsekundární (neterciární) vzdělávání; Vysokoškolské vzdělávání
Chorvatsko, Lichtenštejnsko, Malta, Norsko, Švédsko	Středoškolské vzdělávání; Postsekundární (neterciární) vzdělávání; Vysokoškolské vzdělávání; další OVP
ČR, Irsko, Rumunsko	Žádné systémy půjček

Zdroj: Vzdělávání: čtvrtletník Národního ústavu pro vzdělávání⁵⁶

⁵⁶ Vzdělávání: čtvrtletník Národního ústavu pro vzdělávání [online]. Praha, 2012, 1(2/2012) [cit. 2016-04-05]. ISSN 1805-3394. Dostupné z: http://www.nuv.cz/uploads/Periodika/VZDELAVANI/2_12.pdf, s. 12.

Závěr

Financování školství, zejména pak terciárního sektoru, je téma, které je stále aktuální a o kterém se vedou časté debaty. Vzdělání se v dnešním světě stalo důležitou součástí našeho života, neboť je stěžejní pro zvýšení konkurenceschopnosti, produktivity práce a vůbec pro kvalitu života. Otázka, která se více či méně často a razantně vrací již od začátku devadesátých let je, zda, a do jaké míry, zapojit do financování vysokého školství soukromý sektor.

V práci vycházíme z předpokladu, že financování českého vysokého školství je nedostatečné, a tedy je žádoucí do systému zapojit i soukromý sektor. Cílem je vyhodnotit, zda je zavedení školného reálné a nakolik by pomohlo zlepšit současný stav.

První kapitola se zabývá obecnými náležitostmi vysokého školství v České republice. Význam pro společnost je neoddiskutovatelný a nemá smysl o něm polemizovat. Kapitola zejména popisuje princip vysokoškolské a výzkumné politiky, legislativu, kterou se řídí zřizování a financování škol a v krátkosti se zmiňuje o aktérech vysokého školství.

Druhá kapitola nastiňuje současný stav vysokého školství. Počty studentů, kteří poprvé vstupují do terciárního vzdělávání od roku 2009 se snižují vlivem demografického poklesu. Pokles studentů na soukromých vysokých školách je vzhledem k roku 2009 až 60%. Česká republika také vykazuje jednu z nejmenší míry nezaměstnanosti v Evropě. Jedním z cílů uvedeným v Dlouhodobém záměru MŠMT je snížení prostupnosti do magisterských programů na 50 %. Tento cíl se přes všechno stále nedaří splnit. Výzkum dále ukazuje, že ČR má ve srovnání se zeměmi OECD velmi malé procento populace s vysokoškolským vzděláním (OECD 36 %, ČR 21 %), ale na druhou stranu je u nás velké procento lidí se středním odborným vzděláním (OECD 75 %, ČR 92 %). Výdaje na studenta terciárního vzdělávání jsou oproti průměru zemí OECD o třetinu nižší, přitom na samotný vzdělávací proces jde 68 % výdajů, zbylých 38 % je určených na výzkum a vývoj.

V roce 2011 země OECD vynaložily na vzdělávání v průměru 6,1 % HDP, v zemích EU21 se jednalo o 5,9 %, Česká republika vynaložila na vzdělávání výdaje ve výši 5 % HDP. V roce 2015 byly výdaje veřejného rozpočtu 1218,5 mld. Kč a na Kapitulu 333

bylo vyčleněno 135,9 mld. Kč, tedy 11,15 %. Mezi lety 2010 a 2013 rozpočet mírně stoupal, ale v posledních dvou letech má opět klesavou tendenci. V zemích OECD tvoří veřejné výdaje na terciární vzdělávání v průměru 71 %, v České republice je to 81 %. Rozpočet na vědu a vysoké školy byl v roce 2015 38,72 mld. Kč. Pro rok 2015 i s ohledem na vývoj počtu studentů se v zásadě jedná o udržení výše rozpočtu z minulých dvou let. Mimo výzkum a vývoj jde největší část finančních prostředků na činnost veřejným vysokým školám a je přidělována formou příspěvku. 80 % je stanoveno normativně odvozením od rozsahu a obsahu vzdělávací činnosti vysoké školy (tzv. ukazatel A) a zohledněním parametrů výkonů a kvality veřejných vysokých škol (ukazatel K). Kvalita vysokých škol je při poskytování příspěvku zohledňována teprve od roku 2010. Ukazatel K zahrnuje deset indikátorů, kvality a výkonu a tyto indikátory se aplikují na všechny vysoké školy bez rozdílu a stejným způsobem. Jejich úkolem je podpora kvalitních výstupů vysokých škol. Veřejné vysoké školy je možno dále financovat prostřednictvím institucionálních rozvojových plánů, centralizovaných rozvojových programů a v současnosti prostřednictvím Operačního programu výzkum, vývoj a vzdělávání.

Soukromé vysoké školy jsou financovány z vlastních zdrojů, jejími příjmy jsou zejména poplatky spojené se studiem, příjmy z vlastních aktivit, sponzorské dary, případně, pokud splní podmínky, mohou dostat dotaci od MŠMT. V roce 2015 jim bylo z Kapitoly 333 vyčleněno 63 mil. Kč.

Je všeobecně známo, že školství je podfinancované, a tak se zcela logicky mluví o zavedení školného. Nabízí se tři možné alternativy: přímé školné, odložené školné a absolventská daň. Pro Českou republiku se jeví jako nejpříjemnější druhá varianta. Privatizace je velmi radikální krok, který u nás reálně neobstojí, ale rozhodně stojí za zvážení. Česká republika je jedna z mála zemí v Evropě, ve které není zavedeno školné. Země jako Maďarsko či Lotyšsko, kde se školné platí, dokazují, že takový systém, pokud je správně nastavený, fungovat může, a že za této podmínky nedochází k žádnému zvláštnímu odlivu studentů. Cíl práce, tedy to, zda je současný systém financování efektivní a zda je vhodné zavést školné bychom shrnuli následovně. Současný systém financování je neuspokojivý. Na terciární vzdělávání se peněz nedostává a samotné přerozdělování není ideální. Pozitivním krokem je, že se při něm začalo přihlížet i ke kvalitě (ukazatel K), ale zatím jsou VVŠ stále ze tří čtvrtin financovány na základě počtu

studentů. V případě, že by návrh zavést školné prošel, finanční situaci ve školství by to nezachránilo, jelikož na takový zásah není připraveno, a nejdříve by muselo dojít k eliminaci současného neefektivního chování. Tedy by musela proběhnout reforma financování. Nesmělo by dojít k odlivu peněz z veřejného rozpočtu, musela by být vypracována strategie finanční podpory studentů a muselo by dojít ke zlepšení informovanosti o trhu práce.

Summary

The importance and necessity of education are frequently discussed and emphasized topics. Our as well as the European and world society has undergone profound changes in the few past decades which are related to development of science, technologies and innovations in general. That is also connected with the human development and the improvement of qualification. Development of the human capital has thus become crucial for the economic growth. High level of knowledge, development and innovations are now the fundamental conditions for success in the economic competition. All changes in technology, production, and market result in significant changes in the work nature, company organization, and workforce demands.

This thesis works on the assumption that human potential has a massive importance for the country's level of development in today's world and therefore a general concern should be focused on education, especially on the tertiary sector. General interest in education increases constantly, however, public universities often lack financial resources. This brings the indicators of performance and quality into discussion, their assessment and factual impact on higher education and on particular public universities are widely discussed too.

The thesis is divided into four parts. First chapter deals with the theoretical background which is necessary to determine precisely the particular area in focus, including educational theory and its benefits for the society, the basic concepts of university and research policy, its legislation and also its participants. Second chapter maps current state of the higher education system in the Czech Republic. It is concerned with its present situation in terms of the structure of the universities, the number of their students and the overall situation on the job market. Third chapter describes redistribution of the financial resources and subsidies among universities according to specific indicators. Briefly it mentions financing and management of private universities as well, as they already charge their students tuition fees. Fourth chapter delves into the issues of tuition fees and presents positive and negative effects

of their implementation, the possibility of privatization of the public universities and also describes existing tuition systems in the OECD countries.

The main aim of the present thesis called *The Analysis of the University Financing in the Czech Republic* is therefore to analyze the current state of the higher education financing. Special emphasis is put on the identification of its resources and the principles and rules of financing of the private and public universities based on the documents issued by The Ministry of Education, Youth and Sports and also by individual public schools. This work builds on the theoretical basis of the widely acknowledged information and conclusions in the analyzed field with use of which it evaluates the real state of affairs.

Ideally the model of financing of the universities should correspond with the needs of the current economy and the development of the society and at the same time reflect the needs of the individual public universities. The thesis aims to evaluate the existing system of financing, suitability of transformation of the public universities into private ones or alternatively the implementation of the tuition fees and delimitation of the requirements needed for their effective working.

In the thesis, we present models of the higher education financing in the Czech Republic. For finding out the current state of the tertiary education financing in the Czech Republic we used quantitative indicators, statistics of the organizations MEYS (MŠMT), CSO (ČSÚ) and OECD. We also used the Framework for higher education development (Rámec rozvoje vysokého školství) as a support which contains the basic concepts. For evaluation of the higher education financing system we use the methods of analysis and synthesis and work on the theoretical basis of the widely acknowledged information in the analyzed field with use of which we evaluate the real state of affairs.

Seznam literatury

Dvacet let reforem vysokého školství v Evropě po roce 1980. Praha: Ústav pro informace ve vzdělávání, 2001. Eurydice. ISBN 80-211-0396-5.

FIALA, Petr; NANTL, Jiří. Vysokoškolská a výzkumná politika. In. BALÍK, Stanislav, aj. *Veřejné politiky v České republice v letech 1989-2009*. 1. vyd. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury (CDK), 2010. s. 542 - 575. ISBN 9788073252366.

KALOUS, Jaroslav a Arnošt VESELÝ (eds.). *Teorie a nástroje vzdělávací politiky*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 2006. ISBN 80-246-1259-3.

KALOUS, Jaroslav a Arnošt VESELÝ (eds.). *Vybrané problémy vzdělávací politiky*. 1. vyd. 2006. ISBN 80-246-1259-3.

MATĚJŮ, Petr a N BARR, SIMONOVÁ, Natalie (ed.). *České vysoké školství na křižovatce: investiční přístup k financování studia na vysoké škole v sociologické reflexi*. Vyd. 1. Praha: Sociologický ústav Akademie věd ČR, 2005. ISBN 80-733-0072-9.

MUSGRAVE, Richard Abel a Peggy B MUSGRAVE. *Veřejné finance v teorii a praxi*. 1. vyd. Praha: Management Press, 1994. ISBN 80-85603-76-4.

NANTL, Jiří. *Institucionální financování veřejných vysokých škol*. Brno, 2009. Dizertační práce. Masarykova univerzita/Nottingham Trent University.

Národní program rozvoje vzdělávání v České republice: bílá kniha. Praha: Tauris, 2001. ISBN 80-211-0372-8.

PEKOVÁ, Jitka, Jaroslav PILNÝ a Marek JETMAR. *Veřejná správa a finance veřejného sektoru*. 3., aktualiz. a rozš. vyd. Praha: ASPI, 2008. ISBN 978-80-7357-351-5.

REKTOŘÍK, Jaroslav, VESELÝ, Arnošt (ed.). *Organizace neziskového sektoru: základy ekonomiky, teorie a řízení*. 2., aktualiz. vyd. Praha: Ekopress, 2007. ISBN 978-80-86929-25-5.

REKTOŘÍK, Jaroslav, Petr MATĚJŮ a N BARR. *Ekonomika a řízení odvětví veřejného sektoru: investiční přístup k financování studia na vysoké škole v sociologické reflexi*. 2., aktualiz. vyd. Praha: Ekopress, 2007. ISBN 978-80-86929-29-3.

URBÁNEK, Václav, VESELÝ, Arnošt (ed.). *Financování vysokého školství: základy ekonomiky, teorie a řízení*. Vyd. 1. Praha: Oeconomica, 2007. ISBN 978-80-245-1313-3.

Elektronické zdroje

BASTLOVÁ, Marie. *Trh soukromých vysokých škol začíná chudnout. Ubývají studenti i peníze* [online]. [cit. 2016-04-17]. Dostupné z: <http://archiv.ihned.cz/c1-64184380-trh-soukromych-vysokych-skol-zacina-chudnout-ubyvaji-studenti-i-penize>

Education at a Glance 2014 [online]. OECD Publishing, 2014 [cit. 2016-03-24]. ISSN 978-92-64-21132-2. Dostupné z: <https://www.oecd.org/edu/Education-at-a-Glance-2014.pdf>

Education at a Glance 2015: OECD indicators [online]. OECDpublishing, 2015 [cit. 2016-02-21]. ISSN 978-92-64-24209-8. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/vzdelavani/skolstvi-v-cr/statistika-skolstvi/publikace-education-at-a-glance-1>

České školství v mezinárodním srovnání 2013. In: *Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy* [online]. [cit. 2016-03-13]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/file/30010/download/>

České školství v mezinárodním srovnání [online]. 2015 [cit. 2016-04-17]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/vzdelavani/skolstvi-v-cr/statistika-skolstvi/publikace-education-at-a-glance-1>

Data o studentech, poprvé zapsaných a absolventech vysokých škol: F1 souhrny. *MŠMT* [online]. [cit. 2016-02-21]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/vzdelavani/skolstvi-v-cr/statistika-skolstvi/data-o-studentech-poprve-zapsanych-a-absolventech-vysokych>

Demografická příručka: Narození podle vitality, pohlaví a legitimacy v letech 1950–2014 (absolutní údaje) [online]. Praha, 2014 [cit. 2016-02-21]. Dostupné z:

<https://www.czso.cz/documents/10180/20548157/130055150601a.pdf/5c326f32-532d-4a7e-aa52-62f5c264e153?version=1.0>

Dlouhodobý záměr vzdělávací a vědecké, výzkumné, vývojové a inovační, umělecké a další tvůrčí činnosti pro oblast vysokých škol na období 2011 – 2015 [online]. Praha: MŠMT, 2010 [cit. 2016-03-12]. Dostupné z: http://www.msmt.cz/uploads/odbor_30/Jakub/DZ_2011_15.pdf

Dlouhodobý záměr vzdělávání a rozvoje vzdělávací soustavy České republiky na období 2015-2020 [online]. s. 85 [cit. 2016-04-19]. Dostupné z: http://www.vzdelavani2020.cz/images_obsah/dokumenty/strategie/dz-rgs-2015-2020.pdf

Education at a Glance 2015: OECD indicators [online]. OECDpublishing, 2015 [cit. 2016-02-21]. ISSN 978-92-64-24209-8. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/vzdelavani/skolstvi-v-cr/statistika-skolstvi/publikace-education-at-a-glance-1>

HAVLÍČEK, David. *Školné: Kdo je kdo a kdo proti* [online]. [cit. 2016-04-17]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/reforma-terciarniho-vzdelavani/bila-kniha/skolne-kdo-je-pro-a-kdo-proti>

National Student Fee and Support Systems in European Higher Education 2015/16 [online]. In: . [cit. 2016-04-17]. ISBN 978-92-9201-975-4. Dostupné z: <http://eacea.ec.europa.eu/education/eurydice/img/covers/189EN.pdf>

NOVÁK, Jakub. *Dobeš otevírá cestu plíživé privatizaci vysokých škol* [online]. [cit. 2016-04-05]. Dostupné z: <http://zpravy.aktualne.cz/domaci/dobes-otevira-cestu-plizive-privatizaci-vysokych-skol/r~i:article:734884/>

Novela zákona o vysokých školách. 2015. Dostupné také z: http://www.ff.cuni.cz/FF-9324-version1-novela_zakona_o_vs_katalog_uno.pdf

Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání [online]. 2015 [cit. 2016-03-12]. Dostupné z: http://www.msmt.cz/uploads/OP_VVV/Text_OP_VVV.pdf

POLAŠKO, Matúš. *Monopolizují si veřejné vysoké školy vzdělání? Mají možnost soukromé vysoké školy prorazit?* [online]. [cit. 2016-04-05]. Dostupné z: <http://www.gate2biotech.cz/monopolizuji-si-verejne-vysoke-skoly-vzdelani-maji-moznost/>

Pravidla pro poskytování dotací soukromým vysokým školám [online]. [cit. 2016-04-19].

Dostupné z: <http://www.msmt.cz/file/33439?lang=1>

Pravidla pro poskytování příspěvků a dotací veřejným vysokým školám [online]. Praha: MŠMT, 2015 [cit. 2016-03-08]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/vzdelavani/vysoke-skolstvi/pravidla-pro-poskytovani-prispevku-a-dotaci-verejnym-vysokym-2>

Rámec rozvoje vysokého školství do roku 2020 [online]. s. 84 [cit. 2016-04-17]. Dostupné z: http://www.msmt.cz/uploads/odbor_30/Jakub/Ramec_rozvoje_vysokeho_skolstvi_do_roku_2020_oficial_pdf.pdf

Rozpočet kapitoly 333 MŠMT na rok 2015 a rozdělení závazných ukazatelů mezi jednotlivé školské úseky [online]. In: . [cit. 2016-04-17]. Dostupné z: http://www.msmt.cz/uploads/odbor_13/Kniha_2015_text.pdf

Soubor podkladů pro strategické rozhodování – Efektivní financování [online]. Praha: Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, 2015 [cit. 2016-03-06]. Dostupné z: <http://kredo.reformy-msmt.cz/podklady-pro-strategicke-rozhodovani-efektivni-financovani>

Statistická ročenka školství – soubor ekonomických ukazatelů 2014. *MŠMT* [online]. [cit. 2016-02-21]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/vzdelavani/skolstvi-v-cr/statistika-skolstvi/statisticka-rocenka-skolstvi-soubor-ekonomickych-ukazatelu-6>

STORČÁK, Pavel. "MyRichUncle" - převratná inovace ve financování vzdělání? *Marathon* [online]. 2004, **2/2004**(52) [cit. 2016-04-06]. Dostupné z: <http://www.valencik.cz/marathon/04/mar040202.htm>

ŠUSTER, Matěj. Odložené školné v Austrálii [online]. [cit. 2016-04-06]. Dostupné z: <http://www.libinst.cz/clanky-a-komentare/1730-odlozene-skolne-v-australii/>

Tematické hodnocení terciárního vzdělávání v České republice: Zpráva hodnotitelů [online]. s. 91 [cit. 2016-04-17]. Dostupné z: http://www.csvs.cz/projekty/2006_OECD/Country_Note_PRACOVNI_ceska%20verze.pdf

Tertiary education statistics. *Eurostat statistics explained* [online]. [cit. 2016-04-17]. Dostupné z: http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Tertiary_education_statistics

Úroveň vzdělání obyvatelstva podle výsledků sčítání lidu [online]. Praha, 2014 [cit. 2016-02-21]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/documents/10180/20536250/17023214.pdf/7545a15a-8565-458b-b4e3-e8bf43255b12?version=1.1>

VALENČÍK, Radim. *České vysoké školství: O co jde při financování* [online]. [cit. 2016-04-06]. Dostupné z: http://www.vsfs.cz/teoreticky_seminar/ceske_vs.htm

Výroční zpráva o stavu a rozvoji vzdělávání v České republice v roce 2014 [online]. 2015 [cit. 2016-04-17]. ISBN 978-80-87601-31-0. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/file/36121/>

Vzdělávání: čtvrtletník Národního ústavu pro vzdělávání [online]. Praha, 2012, 1(2/2012) [cit. 2016-04-05]. ISSN 1805-3394. Dostupné z: http://www.nuv.cz/uploads/Periodika/VZDELAVANI/2_12.pdf

Zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů. Dostupné také z: <http://www.msmt.cz/vyzkum-a-vyvoj/zakon-c-111-1998-sb-o-vysokych-skolach>

Zákon č. 130/2002 Sb. o podpoře výzkumu, experimentálního vývoje a inovací z veřejných prostředků a o změně některých souvisejících zákonů (zákon o podpoře výzkumu, experimentálního vývoje a inovací). Dostupné také z: <http://www.msmt.cz/vyzkum-a-vyvoj/zakon-c-130-2002-sb-o-podpore-vyzkumu-experimentalniho>

Zaměstnanost a nezaměstnanost podle výsledků VŠPS - 4. čtvrtletí 2015. *Český statistický úřad* [online]. [cit. 2016-04-17]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/cr/zamestnanost-a-nezamestnanost-podle-vysledku-vsps-4-ctvrtleti-2015>

Zvyšování úrovně dosaženého vzdělání a počtu absolventů. *Evropská komise* [online]. [cit. 2016-04-17]. Dostupné z: http://ec.europa.eu/education/policy/higher-education/attainment_cs.htm

Seznam zkratek

EU – Evropská unie

DZ – Dlouhodobý záměr vzdělávací a vědecké, výzkumné, vývojové, umělecké a další tvůrčí činnosti

KEN – koeficient ekonomické náročnosti

MŠMT – Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy

MRU – MyRichUncle

OECD - Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj

OP VVV – Operační program výzkum, vývoj a vzdělávání

OVP – odborné vzdělávání a příprava

VVŠ – veřejná vysoká škola

SDS – standardní doba studia

SVŠ – soukromá vysoká škola

SIALS – Second International Adult Literacy Survey

Seznam obrázků, grafů, schémat

grafy:

graf č. 1: Vzdělanostní struktura ve věku 25-64

graf č. 2: Porodnost mezi lety 1990-1999

graf č. 3: Roční výdaje na studenta terciárního vzdělávání

graf č. 4: Výdaje na vzdělávací instituce jako procento HDP pro všechny úrovně vzdělání

graf č. 5: Podíl soukromých výdajů na terciární vzdělávání

schémata:

schéma č. 1: Toky finančních prostředků ve školství

obrázky:

obrázek č. 1: Výše poplatků v první cyklu terciárního vzdělávání

Seznam tabulek

tabulka č. 1: ISCED 1997

tabulka č. 2: Počet studentů VVŠ

tabulka č. 3: Počet studentů SVŠ

tabulka č. 4: Prostupnost studentů do magisterského programu

tabulka č. 5: Nejvyšší ukončené vzdělání obyvatel 15letých a starších podle údajů
sčítání v letech 1950-2011

tabulka č. 6: Celkové výdaje státního rozpočtu na školství

tabulka č. 7: Srovnání rozpočtů vysokých škol za roky 2011 až 2015

tabulka č. 8: Ukazatele k určení finančního příspěvku VVŠ

tabulka č. 9: Indikátory kvality a výkonu vysokých škol

tabulka č. 10: Koeficient ekonomické náročnosti

tabulka č. 11: Indikátory kvality a výkonu pro ukazatel K

tabulka č. 12: Obsah povinně předkládaných dokumentů

tabulka č. 13: Přehled zemí a systému jejich půjček na vzdělávání